

Moji utisci s Maglića

Milorad Čičić (Sarajevo)

Ni na jednu bosansko-hercegovačku planinu nije se tako težko planinaru odlučiti, da pode, kao na Maglić. Skoro na svakoj drugoj naići će on na planinarsku kuću, kolibu, sklonište ili dom, a ako ništa, a ono na lovačku kuću. Sto je još zanimljivije, na mnogima od njih izgrađeno je po dvie, tri ili više takovih planinarskih objekata, a baš i samo na Magliću, koji ih visinom sve nadkriljuje, ne može se planinar udobno smjestiti i okriepiti toplim čajem poslije dugog i napornog pješačenja.

Pitamo se, zašto je Maglić tako zapostavljen prema ostalim planinama? Zar je on tako malo zanimljiv, da ga planinari tako rijedko posjećuju i da se u cijelokupnoj planinarskoj literaturi najmanje redaka posvećuje baš njemu? Zar je Maglić zaslužio, da se domaći planinari ponašaju prema njemu kao mačeha prema pastorčetu? Zašto se ne ugledaju u druge europske narode, koji svoje prvidence drže kao malo vode na dlanu i koji im poklanjaju najveću moguću pažnju!

Jedini donekle opravdani razlog ovoj nepažnji od strane hrvatskih planinara naći ćemo u tome, što je Maglić prilično udaljen od prometne mreže, koja postoji u ovim krajevima, i što mu je

POGLED NA MAGLIĆ S DURMITORA

Snimak: M. Dopuda

VELIKO PLEĆE NA MAGLIĆU

Snimak: M. Dopuda

prilaz vrlo težak. Ako se već odlučimo na taj izlet, ne će nam biti dovoljno dan ili dva kao za mnoge druge planine, nego moramo imati barem tri, četiri ili više dana na razpolaganju. Planinar mora računati i s time, da uzduž i propriecko ne će naići ni na jedan put ili stazu, koji bi bili označeni crveno-bielim planinarskim znakom. Radi toga mora ponjeti sa sobom i specialnu kartu, i kompas i priručnik: Vodič kroz planine Bosne i Hercegovine. Bez toga neka ne ide, ako ga ne vodi izkusni vodič.

Jednoga liepoga dana koncem mjeseca kolovoza, u rano jutro, krenuli smo nas četvorica iz Modrog Dola na Durmitor i uputili se prema Magliću. Spustivši se do Todorova Dola ugledali smo u daljini tajanstvene obrise Maglića. Izgledao nam je vrlo daleko, te nam se učinila možda malo i previše smjelom naša odluka, da istu još večer stignemo pod njegov glavni masiv. Ali što smo odlučili, to već nismo unaprije mogli oprovrgnuti. Pokušat ćemo, pa ako nam ne uspije, opet nismo mnogo izgubili, samo ćemo morati iz temelja mienjati daljnji program.

Spustivši se do rieke Pive, prešli smo preko mosta na Krstače, odakle vodi put prema Mratinjskom Potoku. Put vodi sve uz Pivu tako, da nismo imali nikakovih većih uzpona, radi kojih bismo morali usporiti brzi korak. Grabili smo, što je moguće brže, samo da još danas prevalimo tu veliku udaljenost. Putem smo pre-

tresali utiske s Durmitora i razgovarali o Magliću, do kojega ćemo još danas doći. Nijedan od nas nije još nikada stupio nogom na ovo tlo. Tako smo svi proživljavali iste pomisli, imali relativno jednake utiske i sve nas je jednako golicala značajka i radoznalost za onim, što ćemo još vidjeti i doživjeti.

Maglić, taj bosanski orijaš, to čarobno utočište magle, vjetrova i divljih zviceri, neostvarivi san mnogih planinara, o kojem smo tako malo slušali i čitali, sada će nas primiti u svoje krilo i pomilovati svojom divljinom, tajanstvenošću i mirisom.

Nešto nas je tjeralo k njemu. On je tako željan dobromanjernih posjetilaca i htio bi svakome pokazati svoje draži, a planinari ga tako nepravedno izbjegavaju.

Seljaci su nam putem pričali, da je vrlo često njegov vrh obavijen gustom maglom, pa mu i ime otuda potječe, te da su rijedki dani, kada je bistar. Hoćemo li mi imati sreće, da ga obidemo u svoj njegovo ljestvu i sjaju??

Prije nego što smo stigli do ušća Mratinjskog Potoka u Pivu, gdje naš put zaokreće u lievo prema masivu Maglića, pred samu večer, sustigli smo dvojicu oružnika, koji su trebali te večeri stići u Mratinjsko Selo. Oni su nam dobro došli, jer će nam poslužiti kao vodiči do toga mjesta, gdje smo i mi odlučili prenoći. Tako stigamosmo do Mratinjskog Potoka, koji je kroz noćnu tišinu bučno žurio,

MAGLIĆ, POGLED NA BIOĆ

Snimak: M. Dopuda

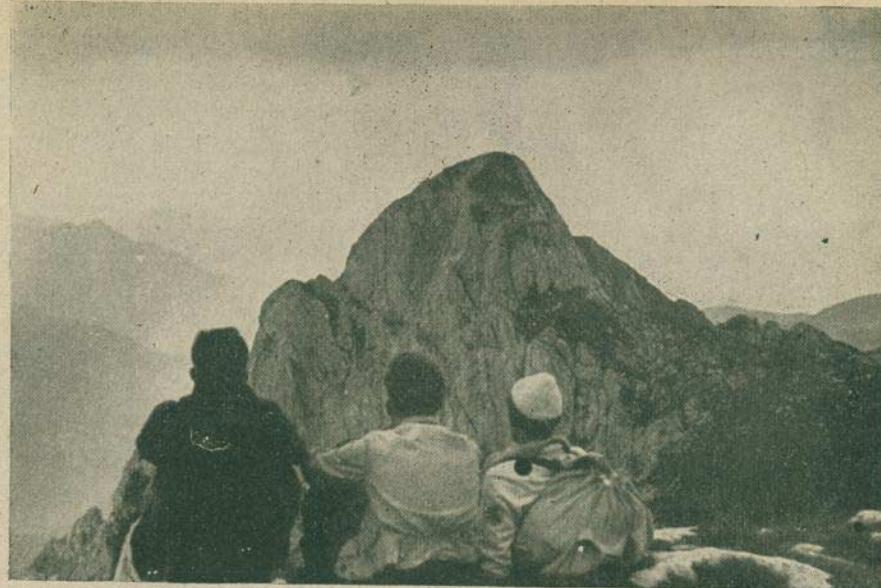
da se sjedini sa svojom maticom riekom Pivom. Odavle je put bio već teži, jer se je počeo uzpinjati, a i mi smo bili prilično umorni od višednevnog neumornog pješačenja.

Napokon stigosmo u selo Mratinje. Ušli smo zajedno sa svojim suputnicima u jednu seljačku kolibu. Tu smo namjeravali večerati i negdje na sienu prenoći. Međutim — što nismo očekivali — ukućani nas nisu baš najljubeznije primili. Bili smo vrlo gladni, te smo ih zamolili, da nam prodadu mlieka ili kajmaka, da se okriepimo. Oni su nas odbili izpričavši se, da nemaju ništa, čime bi nas mogli poslužiti. Vidjevši, da smo nepoželjni gosti, a vjerojatno radi toga, što smo došli u družtvu oružnika, koje su oni gledali s nepovjerenjem, nastojali smo, da se što prije udaljimo. Ipak su nam izašli u susret sa spavanjem te su nam pokazali, gdje se nalazi staja sa sienom, na kojemu ćemo prenoći. Nakon što smo založili nešto suhe hrane, koju smo nosili u svojim putnim torbama, svladani umorom zaspali smo snom pravednika.

Probudivši se dosta rano ugledali smo liepo sunčano jutro. Na nebū nije bilo ni oblačka, pa smo se veselili današnjem danu. Razgledali smo okolicu, te smo ustanovili, da je kraj mjestimično obrastao riedko velikim primjercima crnoga bora. Ta su stabla visoka nekoliko desetaka metara, i neobično debela. Da nisu tako daleko od vode i ceste, sigurno bi ih već davno posjeklo koje šumsko poduzeće, budući da je to drvo odlično za gradu. Inače je cio ovaj kraj obrastao dosta gustom, ali prilično zakržljalom šumom. Nedaleko od nas, na sjevero-zapadu uzdizali su se obronci glavnog masiva Maglića. Mi smo dakle jučer svoj program podpuno izvršili tako, da ćemo danas moći stići na sam vrh i spustiti se do večeri s druge strane na Trnovačko Jezero.

Pred nama je bilo Veliko Pleće (2018 m), uz koje smo se trebali popeti. Sunce je grijalo sve jače, što smo dalje odmicali. Prilaz do Pleća bio je prilično nezgodan, iako na prvi mah izgleda lagan. Prešavši preko pojasa šume, nismo se do idućeg dana susretali sa šumom, a niti s ljudima sve do kasno u noć. Nastupilo je područje vapnenca, koji je, izložen jakom suncu, gorio pod nogama. Vrućina je postala nepodnošljivom, uzpon vrlo jak, a naše uprtnjače na ledima neumoljivo težke. Morila nas je žeda, a vode nigdje. Kad smo se nakon napornog uzpona popeli na Veliko Pleće, da bismo ugasili žedu, pojeli smo svaki po dvie ili tri svježe šljive, koje su nam ostale još od jučerašnjeg dana.

Maglić je dakle tu pod našim nogama i mi smo svladali glavni uzpon. Pred našim očima prema jugu ukazao nam se krasni Bioč (2398 m). Ova planina sa svojim vrhovima, koji se diele na sve

MAGLIĆ

Snimak: M. Dopuda

strane, jedan lievo, a drugi desno, sva prošarana klekovinom i kršem, tako je blizu našem oku, da nam se čini, da je možemo rukom dohvatići. Taj šaroliki ljepotan djeluje kao začarani dvorac, u kojem se odigravaju svakojake tajanstvenosti, te nam je vrlo žao, što ne ćemo ovaj put i njega pohoditi.

Penjemo se postepeno dalje prema vrhu Maglića. Put nije tako težak, jer su mu uzponi prilično blagi s južne strane, odakle mu prilazimo. Tu i tamo zastanemo i divimo se raznim pojedinostima. Naročito svraća našu pozornost Durmitor, s kojega smo dan prije stigli, a koji se tako liepo ukazuje pred našim očima. Tražimo smjer prema Carevu Dolu, gdje se nalazi izvor vode, ali ga mimoilazimo i idemo ravno prema vrhu. Putem stalno zastajkujemo i divimo se liepim vidicima.

Oko četiri sata poslije podne ukaza se pred nama vrlo zanimljivi lik u obliku trostrane piramide. To je vrh Maglića, visok 3487 m. Nalazimo se dakle neposredno pred tim tajanstvenim priestoljem boga magle, oko kojega danomice igraju kolo njegove dvorkinje zakrilujući svojim maglovitim plaštem lik svoga gospodara, ljubomorno ga čuvajući od nepoželjnih pogleda boga sunca, glavnog njihovog takmaka, kojemu ipak od vremena do vremena uspije maći svoje suparnike s ovog čarobnog priestola. Mi smo dakle gosti planinskog velikana, koji nam je pružio izobilje blagonaklonosti i udobnosti.

Stali smo zapanjeni prizorom, koji se ukazao pred nama. Veliki dio Bosne, Hercegovine i Crne Gore bio je na dohvatu našeg oka. Pred nama se protegla Bosna, ta šuma planinskih visova, koji zajedno s hercegovačkim planinama sačinjavaju najjače kariku dinarskog planinskog sustava, koji se proteže počevši od Velebita pa sve do Orjena.

Gledajući ovaj lanac zadivljeni promatrač mogao bi lako pomisliti, da taj kraj nema nikakovih dolina i ravnica, čini mu se, da je dospio u neku drugu zemlju, jer to nije Bosna, gledana iz Sarajevskog i drugih polja i riečnih dolina. Zar je moguće, da tu negdje postoje gradovi, u kojima žive ljudi posebnim životom, a da im nije ni na kraj pameti, da požele za ovakvim pogledom. Zar život ima smisla, ako ga čovjek ne pogleda odozgor izdižući se na taj način iz svakdašnjice, pa makar ponekad svjestan, da je on samo sićušni dio prirode, neizmjernog prostora, koji se proteže sve dalje i dalje, mjenjajući pri tome jedino svoj oblik. Mi vidimo vrhunce svih tih planina, koje su vezale medusobno svoju sudbinu, stisnuvši se jedna uz drugu, kao da se brane od nekog tko ih kani napasti. One mu stavljuju do znanja, da su se tako čvrsto povezale, da je samo priroda u stanju svojom snagom poremetiti njihov postojeći sklad.

U pravcu sjeverozapad-jugoiztok one izgledaju kao kičma jakog diva, koji se svojom širinom postepeno spušta s jedne strane plodnoj Posavskoj Nizini, a drugom dopire čak do kršnih obala plavoga Jadrana, nad kojim su se u velikoj daljini nadvili gusti oblaci.

Vrieme je za polazak. Pod nama se skoro okomito ruše nekoliko stotina metara visoke stiene, da bi se završile u šumovitoj visoravni. Trebamo sići u podnožje tih stena i pogledati biser ovoga gorskog predjela. To je Trnovačko Jezero, koje je cilj našeg današnjeg pješačenja.

Idemo preko Carevog Dola, koji smo pri dolazku mimošli, prelazimo ga poprieko, jer nemamo vremena tražiti vrelo, koje se tu negdje krije. Zanimljivo je pogledati mnogobrojne manje vrtače, koje su prošarale donji dio ove duguljaste uvale. Penjemo se na suprotni greben, da bismo dospjeli do Šarené Lastve. S toga grebena ugledamo odmah sučelice Volujak (2242 m). Nakon par koraka začudeno stadosmo, jer je pred nama paslo visoku travu ništa manje nego četrnaest ogromnih volova. Kako su oni dospjeli ovamo? Trava je doista izvanredno visoka i sočna, što ugodno djeluje na putnika poslije tolikog hodanja po krševitom tlu. Takav kontrast u razmaku od kojih stotinjak metara zaista je zanimljiv. Volovi su mirno stajali na svom mjestu, samo su nas iznenadeno gledali i bit će, da se ni oni nisu nadali ovome susretu. Čuvara nije bilo, pa smo kasnije

od seljaka doznali, da ova stoka ne može nikuda odavle pobjeći, budući da je sprječava prirodna ograda, čiji je jedini izlaz čobanin neprijetno zatvorio.

Silazimo niz jaku strminu, koja se zove Šarena Lastva. To je trokutasta strmina čija se osnovica nalazi podno Urdenih Dolova. Sa strana je obrastla travom, a kroz sredinu joj se provlači dosta široka lavina orašastog kamenja. Niz tu lavinu sklizali smo se sjedeći svaki posebno na ovećoj kamenoj ploči držeći njen prednji kraj obadvjema rukama. Kad smo vidjeli opasnost ovog športa, nastavili smo put pješke, jer je jedan kamen izkočio izpod mene i proletio mimo glave jednoga druga.

Kad smo došli do Urdenih Dolova, uhvatilo nas je podpuni mrak. Morali smo nastaviti put pri svjetlu džepne lampe. Odavle je vodio jedan jedini put k Trnovačkom Jezeru, te je sva sreća, da smo nabasali na njega, jer inače ne bismo mogli sići. Već smo osjećali umor. Naša prtljaga, koju nosimo već šest dana neprekidno na ledima, postajala je sve težom. Jedan se je drug slučajno okliznuo i pao te malo povriedio završni dio kičme i razbio svjetiljku. Ostala nam je još jedna. Radi umora malo smo razgovarali, jedino što je bilo nuždno s orientacijom. Stigosmo do obale Trnovačkog Jezera i nastavismo kroz nekakvo grmlje i šiblje prema trnovačkim kolibama, zvanim Bare. Ove smo kolibe dobro vidjeli sa Šarene Lastve, te

TRNOVAČKO JEZERO, U POZADINI VOLUJAK (2242 M)

Snimak: M. Dopuda

TRNOVACKO JEZERO

Snimak: M. Dopuda

nam se činilo, da nisu više od jedan kilometar udaljene od jezera. Međutim se put nekako oduljio, te stanemo dozivati stočare, koji su stanovali u njima. Na našu viku prolomi se zrakom strašan lavež ovčarskih pasa. Mi bismo razapeli šator i tako prenoćili, da nismo osjećali potrebu za toplim mliekom. Suhu hranu, koju imamo uza se, morali smo štediti, jer pred sobom imamo još najmanje šest dana hoda.

Seljaci su nas brzo čuli, pa smo vidjeli, da nismo pošli krivim putem. Samo još malo, pa eto nas do njih. Kazasmo im, tko smo i zašto dolazimo, te nas oni rasporediše, tko će gdje noćiti. Ja sam vrlo liepo primljen kod jednog domaćina, koji je imao dosta članova kućanstva. Koliba je bila namještena kao i ostali stočarski stanovi. Posjedali smo oko ognjišta, te sam brzo prihvatio ponuđeno mi mlijeko s purom i kajmakom. Dobro sam se najeo i legao s ostalima na slamaricu kraj ognjišta. Zaspao sam čvrsto, pa kad sam se probudio, vidim, da su ukućani mnogo ranije poustajali. Moram priznati, da smo ja i ostali moji drugovi vrlo gostoljubivo primljeni i počaćeni, iako su se domaći držali malo povučeno. Kod ovih čestitih ljudi opazio sam dvie stvari, koje su me naročito zainteresirale. Svaki mužkarac nosio je pušku o ramenu, pa bi prolaznik mogao pomisliti, da mu je život u tom kraju u opasnosti. Oni su to oružje upotrebljavali u borbi protiv vukova, koji često napadaju njihovu

stoku. Ipak je zanimljivo to, što su nam pričali, da ovuda unazad deset do petnaest godina nije prošao nijedan žandar ili finane. Vriedno je napomenuti još, da nisam imao prilike, dok sam bio kod njih, sam sebi pripaliti cigaretu. Svaki put, kad bih to pokušao, priskočila bi jedna kršna planinka s užarenom glavnjom u ruci, kao da nije imala drugog posla, nego budno paziti, kako će poslužiti gosta.

Sliedećeg jutra, nakon što sam doživio malu avanturu s jednim velikim polupodivljanim ovčarskim psom, koji me je napao odtrgnuvši se s lanca, našao sam se opet sa svojim drugovima. Oprostili smo se od čestitih gorštaka te nastavili put.

Okolica zajedno s mjestom, na kojem smo se nalazili, bila je prekrasna. Bio je to ogroman kotao sa tri strane, od kojih je jedna prema sjeveru otvorena, dok su je s druge dvie zatvarale visoke stiene Maglića, Bioča i Volujaka. U podnožju tih triju planina, baš kao na ušeu triju velikih rieka, utisnuto se je bistro jezero u obliku bubrega, obkoljeno šašom i klekovicom. Nalazimo se u carstvu lje-pote. Um ne vjeruje, što oko vidi. To je kraj iz tisuću i jedne noći, i kada bi vješti slikar htio ljudima prikazati zemaljski raj, ne bi nipošto promašio svrhu, kad bi mu uspjelo bar jedan dio ove ljepote priniti na svoje platno.

Lagani povjetarač umiljato je ljaljuškao površinu jezera, koja je prošarana tihim vodenim strujama savršeno odmarala pogled za-

POGLEĐ NA MAGLIĆ S TOVARNICE

Snimak: M. Dopuda

divljenog promatrača. Sjeli smo na njegovu obalu i uživali u blagodati prirode. Nismo znali, što bismo promatrali: da li jezero ili strmi Maglić, da li krševiti Bioč ili duguljasti Volujak. Nigdje žive duše, koja bi remetila ovaj mir i sklad, jedino se u daljini čuje lavež psa, na koji čobanin odgovara ugodnim zvukom svoje frule.

Nastavili smo put prema Suhoj. Prošavši kroz kraj visoke trave dodosmo u gustu šumu, koja je imala sve odlike prašume. Okolo ove šume izdizali su se grebeni Prievara s Makazama s jedne i Volujaka s druge strane. Uzeli smo pravač kroz šumu te smo je težko se probijajući prešli i stigli u selo Suhu. Kroz ovo selo prolazi Suški Potok, koji se malo dalje ulieva u Sutjesku. Zatim dodosmo u Prosječenici, u kojoj se strme litice Volujaka obaraju u Sutjesku stvarajući tako divlji prodor ove rieke.

Penjemo se dalje uz Gusni Put i stižemo na Tovarnicu (1858 m), odakle nam stalno bludi pogled na prekrasni Maglić.

Prenoćili smo na Gornjim Barama. Kad smo rano ujutro ustali i pogledali u pravcu Maglića, on se je uzdizao u punom sjaju, obasjan jutarnjim suncem. Na njegovom podnožju sterao se je gust pokrov jutarnje magle, koja je svojim pramenastim bielim izgledom 'prijetila bogu sunca i svjetla, da je već vrieme, da se ukloni s visokog priestolja, te da ga prepusti njenom gospodaru, koji je opet skupio toliko snage, da je u stanju zbaciti ga i ponovo zavladati čitavim krajem.

Nastavljamо put prema ravnoj i pitomoj Zelengori još jedanput preživljavajući nezaboravne utiske od prošlog dana i tvrdo odlučismo, da se prvom prilikom ponovo navratimo u ovaj prekrasni kraj i pozdravimo vladara bosansko-hercegovačkih planina.

U magli na planini Dobroštici (1570 m)

Armando Oliva (Hercegnovi)

Planina Dobroštica nalazi se sjeverno od Hercegnovog, udaljena nevelik broj kilometara od tog mjesta. Proteže se u lagrenom zavoju uglavnom u smjeru od istoka prema zapadu. Njezina cijelokupna dužina iznosi odprilike 3—4 km, a širina 1—2 km. S istoka je ograničena planinskim sedlom, zvanim Vratlo (1256 m), koje dieli Dobrošticu od susjednih planina Radostaka (1446 m) i Snježnice (1102 m); sa sjevera je dieli Duboki Dol (1198 m) od planine Subre (1680 m), a na zapadu se prostire velika krška

visoravan Bjelotina (1074 m). Dobroštica tvori kompaktni planinski masiv, koji izvrstno zaštiće krajeve u svome podnožju od hladnih struja i vjetrova iz daleke i bliže unutrašnjosti. I njezin oblik upada odmah u oči zbog svoje geomorfoložke sličnosti s planinom Subrom. Dok najbliža joj planina Radoštač imade kupaste ili okrugle vrhunce, Dobroštica pokazuje tek na zapadu ili izтокu nešto izrazitije oblike svojih vrhunaca. Ona je vrlo jednolična u čitavoj svojoj dužini. Celi njezin hrbat je skoro posve ravan pa zbog toga prilično prohodan. Slojevi su joj uglavnom blago položeni, t.j. postavljeni su u horizontalnom položaju i to osobito slojevi pri sredini planine. Pri samome vrhu vidaju se i masovne stiene, ali pri podnožju same planine javljaju se glina, konglomerati i kršnici crvenkaste boje, i stvaraju sedimente starije nego što su gornji slojevi. Skoro cjelokupna geoložka masa Dobroštice sastavljena je uglavnom od jurskog vapnenca i dolomita jurske geoložke periode.

Na nekim mjestima ove planine može se vrlo dobro pratiti djelovanje erozije. Planinske bujice stvaraju svojim razornim radom uzke razsjeline i ponore. To djelovanje vode može se na ovoj planini promatrati na izloženim mjestima. Što se tiče denudacije, t.j. ogolićenja, ono je naravski najjače na vrhovima te planine. Tu voda bez prestanka odkida ogromne mase kamenja, koje se poslije stalnog mehaničkog djelovanja atmosferskih činbenika skliže — i snosi niza strme obronke, gdje se taloženjem stvaraju mala i velika točila.

Sama Dobroštica nema nijedne žive vode. No u njezinoj okolini imade više bunara i izvora, koji daju hladnu i pitku vodu. Prvi je bunar onaj iznad Kamenoga na visini od 800 m, a drugi je kod prve kolibe u Dubokom Dolu. Drugi izvori i bunari su razstrkani po okolini. Uzgred spominjem mali izvor iza Vratla, izpod jedne velike stiene. Taj izvor nije stalan već je periodičan. Tamošnji seljaci nazivaju takove izvore — k a p a v e i. Voda iz tih i takovih izvora nije zdrava, jer je obično zagadena kojekakvim odpadcima i trulim lišćem. U ljetnim mjesecima pod utjecajem sunčane topline razvija se u njima vlaknasta zelena alga, žabokrečina (*Spyrogyra insignis*).

Dobroštica je slabo pošumljena. Ono malo šuma sačinjava najobičnije bukva (*Fagus sylvatica*). S morske je strane ova planina skoro posve gola, tek je mjestimično na iztoku obrastla riedkim šumama ili pojedinim stablima. Razlog, zbog čega ova strana planine nije dovoljno zašumljena, je u prvom redu u tome, što bukva ne voli strane okrenute prema moru, a drugi je ne manje važan razlog, što ova strana planine ima jaku kamenu podlogu pa je tek pri polovini planine teren blaži i mjestimično ravan. Pa i stalna izpaša koči napredak šuma. No dok je južna strana Dobroštice slabo pošumljena,

sjeverna joj je strana skoro posve obrastla bukovim šumama. Te su šume najbujnije u t. zv. subalpinskom pojusu ili na mjestima, gdje su razni klanci ili prostrane kotline. Na tim su mjestima šume zaštićene od sjevernih vjetrova, liepo uspievaju, a pojedina stabla došižu i visinu od 30 do 40 metara.

Ostala flora daleko je siromašnija u pogledu vrsta negoli je flora na Subri ili Orjenu. Ipak je flora Dobroštice važna s razloga, što na njoj rastu na južnim obroncima neki mediteranski elementi. Ti elementi rastu i javljaju se i do visine od 1400 m. A to je vrlo velika riedkost. Sjeverna strana planine pripada u flornom pogledu pod-puno transalpinskoj flornoj regiji. Kao botaničku riedkost na ovoj planini iztičem, da na njenoj sjevernoj strani raste u malim skupinama i riedka munika (*Pinus leukodermis*).

I fauna Dobroštice nije baš raznovrstan, ali je zanimljiva s gledišta, što na njoj žive razne vrste životinja, koje nalazimo samo na području Dinarskih Planina. Od divljači živi po njezinim šumama lisica (*Vulpex alopex*), divlja mačka (*Felis catus*) i kuna (*Mustela foina*); od ptica tu se javlja velika ušara (*Bubo bubo*), crna žuna (*Picus Martius*), i veliki šareni djetao (*Dendrocopos major*). U nižim predjelima planine, gdje ima šume, možemo osobito u proljeće vidjeti i nekoliko riedkih vrsta ptica, tipičnih predstavnika planinske avifaune, na pr. alpinsku sjenicu (*Parus atricapillus* sp. *montanus*), alpinskog popića (*Prunella collaris*, ssp. *subalpina*). Na munikama, premda vrlo riedko, može se zateći i borovu krivokljunku (*Loxia pytyopsitacus*). Riedko ali ipak kadkada dolieću iz dalekih planina Hercegovine i Crne Gore bjeloglavi lješinari i suri orao (*Aquila chrysatus*). Od drugih ptica grabljivica treba spomenuti jastreba (*Astur palumbarius*), koji se gnezdi u mnogim nepristupačnim stjenama Dobroštice.

Po kamenjarama, osobito po sunčanim stranama, nade se i po koja ridovka (*Vipera berus*). Svakako na toj planini ima manje zmija, nego što okolni seljaci priповiedaju.

Napokon moram iztaknuti, da je veoma zanimljiv i svjet kukaca na planini Dobroštici. Radi se tu svakako o vrstama s vrlo ograničenim geografskim razpostranjenjem, koje se javljaju samo na području Dinarskih Planina. Znam, da na ovu planinu dolazi i riedka vrsta leptira *Grebia tyndarus* i najljepši planinski leptir crveni okač (*Doritis Apollo*). Od tvrdokrilaca javljaju se na travastim obroncima dva trčuljka, naime ljubičasti trčuljak (*Carabus violaceus*) i dalmatinski trčuljak (*Carabus dalmaticus*) te alpinska strižibuba (*Dorcadiion abruptum*).

*

Dana 20. listopada 1940. načinili smo planinarski izlet na Dobrošticu. Iz Hercegnovoga krenuli smo samovozom i nakon pola sata ugodne vožnje u svježem jutru došli smo u selo Kame no.

Što smo se više dizali prema svome cilju, paklena pjesma vjetra postajala je sve jača. Nemilosrdno je on šibao i urlikao oko nas. Zbili smo se jedan pokraj drugoga, da nam bude što toplije, jer što smo se više dizali, temperatura je sve osjetljivije opadala. Pri kraju borove šume izišli smo iz samovoza i zagribili velikim koracima stazom, koja se nejasno oertavala u kamenjari. Nalazili smo se odprilike na 800 m visine. Napokon je počela svitati i zora. Toplomer je pokazivao +3 nad ništicom. Domalo stigosmo pod Vratlo (990 m). Odatle se pružaju divni pogledi prema jugu. Nismo nikako mogli odoljeti tim prekrasnim vidicima, već smo s neopisivim oduševljenjem promatrali te prizore. Uzbudeno smo promatrali te veličanstvene đarove, koje je silna priroda uresila svojim ljepotama. Gledali smo okolne divne planinske krajeve, sada prekrivene azurnim plavetnjom neba. Novi je dan bio pred nama. Ptice su se javljale sa svih strana iz raznih daljina. I one su se, kao i mi sretne, neizmjerno radovale osvitu novoga dana. Pjevale su bezbrižno i s puno sladkoće i svojim su cvrkutanjem stvarale ugodaj sreće pozdravlјajući prve zlatne sunčane zrake.

Nizko, kržljavo i od ovaca obršteno bukovo grmlje pokazivalo, je, da smo se već uzpeli na visinu od 1000 m. Tišinu, koja je vladala u planini, počele su narušavati čavke, koje su u nepreglednim jatima letjele nad krajinom. One se gnezde ovdje po pećinama i stalno tu žive.

Kad smo se počeli penjati stazom na Vratlo, pala je temperatura na ništicu. Bilo nam je hladno, ali ipak stigosmo domalo na samo Vratlo. Tu smo se bacili, rekao bih, u zagrljaj toploga sunca, koje je svojim ružičnim i toplim zrakama milovalo najviše vrhunce okolnih gora. Na sve je strane vladala niema tišina. Naše uho sada ne sluša veselog i neumornog cvrkuta milijuna skakavaca, koji tu ljeti na travom obrastlim obroncima stvaraju upravo zaglušljivu buku. Sada je sve tiko i mirno. I sama je gora poprimila neku čarobnu kovinsku boju. Iz daljine poluogoljelih šuma čuje se tek od vremena na vrieme tih zov ernog kosa.

Popeli smo se na mali obronak i promatrali izpod nas livade na Vratlu. Ni traga onim zelenim ljetnim pašnjacima. Kud god ti pogled padne, svuda se na suncu bieli debeli sloj hladnoga mraza. Pričinjava nam se, kao da je pao snieg. Prava zimska vizija. Temperatura je 4 stupnja izpod ništice. Žurimo se prema suncu kao jesenske lastavice. Ostavismo žurno te hladne doline i počesmo se pe-

njati na sunčane obronke Dobroštice. Nakon prielaza preko blagih i travastih obronaka uđosmo skoro neprimjetno u bukovu šumu. Tu je u šumi sjevernjak nagomilao goleme količine suhog lišća, što nam otežava hodanje. Napokon smo prošli i šumu. Sunce divno grijе. Oko 8 sati izbismo na iztočnu kosu Dobroštice. Tu se dade divno hodati. Odatle se pruža zahvalan pogled na čitav kraj oko Vratla, na onu silnu i neizmјernu dubinu. Doskora smo stigli na sam vrh Dobroštice. Pred nama je pukao čaroban prizor na sve strane, a osobito na Boku i divne okolne planine. Nakon kraćeg zadržavanja na tome mjestu krenuli smo dalje. Oko podne stigli smo na glavni i najviši vrh čitave planine (1570 m). Mora biti, da je na ovome vrhu negda bila sagradena kamena piramida, jer se još i danas vidi naokolo porazbacano kamenje. Razorilo ju je jamačno nevrieme, koje na ovim planinama znade biti upravo strašno.

Dok smo na samome vrhu ručali, iznenada se podigla iz doline neka siva neprozirna magla. Postepeno nam je zatvarala poglede na sve strane i mi smo niemo i bez rieči promatrali, kako brzo nestaju u njezinom zagrljaju okolne šume i planine. Napokon se približila i nama zastrvši svojim velom i najviši vrh planine. Krenuli smo natrag lutajući bezpomoćno nepoznatim stazama. Napokon smo uvidjeli, da to ne vodi ničemu. Ovako lutati nije imalo smisla. Našli smo se u nezavidnom položaju, pa je trebalo nešto poduzeti, da se izbavimo iz tog nadasve neugodnog stanja. Ali uto dobismo iznenada dragocjenog pomagača i saveznika. S morske je strane na jedan put snažno zahvatio jak vjetar i potjerao maglu put sjevera. Doskora je ponovno zasjalo toplo sunce i cielo se nebo podpuno očistilo od magle.

Na podnožju Dobroštice, tamo, gdje su točila, spustili smo se strmo preko njih na izvor Dobrič. Predvečer smo stigli u Hercegnovi oduševljeni ovim liepim i uspјelim izletom na planinu Dobrošticiu.

Ivan Rengjeo

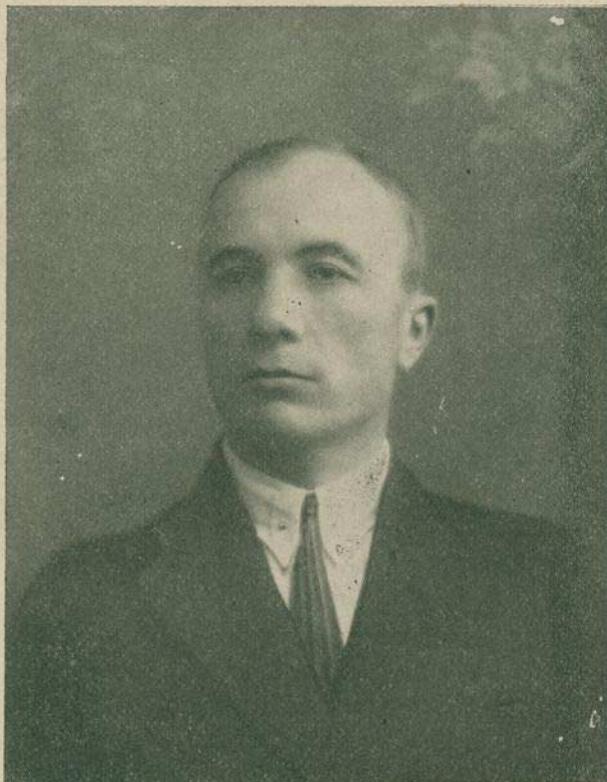
(O šestdesetoj godišnjici života)

Josip Plaček (Zagreb)

Ove godine navršio je punih šestdeset godina života upravitelj Drž. I. klasične gimnazije u Zagrebu profesor Ivan Rengjeo, poznati naš planinarski i kulturni radnik. Smatramo, da je pravo i na svome mjestu, da tom prilikom iznesemo pred hrvatsku plani-

narsku javnost u najkraćim potezima rad i nastojanja, koja je prof. Rengjeo ulagao s mnogo volje, ljubavi i oduševljenja kroz dugi niz od punih trideset godina za napredak i procvat hrvatskog planinarstva.

Prof. Rengjeo se rodio u Iloku na Dunavu 15. svibnja 1884. Pučku školu je polazio u Erdeviku i Ilok, srednju školu je pohađao nižu u Zagrebu a višu u Osieku, dok je sveučilištne nauke dovršio

PROF. IVAN RENGJEO

na filozofskom fakultetu u Zagrebu. Kao kandidat srednjoškolskog učiteljstva dobio je prvo namještenje na gimnaziji u Gospiću, gdje je služio pune dve godine. God. 1910. pozvan je, da stupi u bosanskohercegovačku službu, pa je u jesen iste godine nastupio službu u sarajevskoj velikoj realci, kojoj je tada bio upraviteljem veliki ljubitelj i promicatelj športskih igara pokoj. Luka Karaman. Upravo tada je sagrađena i dovršena liepa srednjoškolska zgrada na Keju, jedna od najljepših i najmodernejših u svim hrvatskim krajevima.

U tu krasnu gradevinu uselila se velika realka a s njome i ja kao trećoškolac. Prof. Rengjeo bio mi je razrednikom.

Roden na idiličnim obroncima pitome Fruške Gore, a kasnije služeći u Gospiću podno gordog Velebita i napokon upoznavši iz Sarajeva velebno i golemo gorje i visoke planine srednje Bosne i Hercegovine prof. se Rengjeo razvio u oduševljenog ljubitelja naročito planinske prirode i vatre nog planinara i planinarskog radnika. Kroz trideset godina radio je i kao praktičan planinar, i kao organizator raznih planinarskih akcija, i kao planinarski pisac.

Prije početka svjetskog rata, god. 1908., počeo se u Sarajevu naglo razvijati smisao za nogomet. U toku slijedećih godina javilo se više akcija u tom smislu. Počela se osnivati nogometna društva, među kojima je 1912. osnovan i Hrvatski športski klub, koji je odmah zauzeo vodeće mjesto u Sarajevu. Međutim Hrv. šport. klub nije bio izražio samo nogometno društvo, već se je u njemu podjednako njegovalo i mačevanje, težka atletika, sklizanje, sanjkanje na ručnim saonicama i osobito planinarstvo. Naklonosću ravnatelja Karanana dobio je klub na uporabu školsko igralište »Društva za gojenje omladinskih igara«. Prof. Rengjeo je već u samom početku rada s velikim zanimanjem pratit razvoj Hrv. šport. kluba pa je na II. glavnoj godišnjoj skupštini dne 22. studenoga 1913. izabran za predsjednika. Pod njegovom upravom njegovale su se u klubu sve športske grane podjednako, a osobito je agilna bila planinarska sekcija.

Slijedeće godine 1914. nastupiše burni ratni dani, većina članstva morade se javiti na vojnu službu, a nedugo zatim izade i naredba bos.-herceg. zemalj. vlade, da se razpuštaju sva društva i obustavlja njihovo djelovanje. Tako je prestao raditi i Hrvatski šport. klub. Za vrijeme rata smo morali nekoliko puta preseljavati društvene stvari, da tako barem očuvamo društvenu imovinu, dok je rad kluba podpuno zamro. Ipak god. 1918. u samo proljeće, dakle još za trajanja samog rata, uspjelo je predsjedniku prof. Rengjelu, te je zemalj. vlada na njegovu predstavku dozvolila ponovno djelovanje i rad Hrvatskog športskog kluba. Jedino polje rada, na kojemu je klub mogao i po svome tadanju aktivnom članstvu i prema tadanjim prilikama uspješno djelovati, bilo je planinarstvo. Članski sastanci su se održavali u društvenim prostorijama, stavljenim na raspolažanje od Hrv. pjevačkog društva »Trebević« u Napredkovu domu, a izleti su prirediti u bližu i dalju okolicu Sarajeva. Osobito su uspjeli izleti u svibnju i lipnju 1918. do Banje Stiene u Prači i u Čevljanočiću, na kojima je svaki put sudjelovalo preko sto osoba. S tih izleta sam i ja dobivao dopisnice a ponekad i po koji svjetlospis.

Međutim je svršio i svjetski rat, mladi, preostali članovi se vraćali kući pa je i opet odpočeo živ rad. Skupljali smo se na sastanke,

viečali o proširenju rada i pripremali se, da otvorimo vlastito nogometno igralište. I zaista nastojanjem i zauzimanjem prof. Rengjela uzeo je klub pod zakup veliko zemljište u Kovačićima od dvovlastnika Heim i Čurčić i na njemu ponajviše vlastitim, članskim sanguama izgradio i uređio tada najljepše nogometno igralište u Sarajevu. U vili »Beba« dobismo i nove družtvene prostorije.

Život u novoj državnoj organizaciji i nove političke prilike potrebe su izravno utjecati i na rad Hrv. šport. kluba. Pojavila se tendencija, da se družtvima izbriše svako nacionalno obilježje pa se je takov priedlog pojavio i na glavnoj godišnjoj skupštini kluba god. 1919. Predsjednik prof. Renggeo stajao je neodstupno uz nacionalno ime svoga družtva izjavivši, da će on o tome pitanju razmišljati tek onda, kad izmiene svoja imena sva druga družtva, a osobito i sarajevski Srbski športski klub. Međutim su vanjski utjecaji bili tako jaki, da je došlo do saziva izvanredne glavne skupštine, na kojoj je ipak pobedila nacionalna skupina. Ovo dosljedno i uporno stanovište moglo je u tadanjim prilikama dovesti i do težkih posljedica za klub pa je konačno došlo do nagodbe. Tako je stari Hrvatski športski klub dobio novo ime Sarajevski amaterski športski klub, skraćeno SAŠK. Taj klub još i danas postoji i djeluje. Tom prilikom je prof. Renggeo odstupio sa svoga položaja, koji je obnašao punih šest godina, kroz koje je vrieme klub nesamo vodio, nego ga je i očuvao od podpunoga razsula i propasti za svjetskog rata.

Kako se je SAŠK od sada bio posvetio samo nogometu, ostali su sarajevski Hrvati planinari bez svoje planinarske postrojbe. Planinarilo se međutim i dalje, i bez planinarske organizacije. Jedna skupina pobliže planinarski i nacionalno povezanih sarajevskih Hrvata na zajedničkim je izletima stalno podgrijavala i podržavala budnom pomisao i želju, da se u Sarajevu osnuje novo domaće družtvo osobito s razloga, da ono kao domaće nasliedi u svim pravim bivše sarajevsko družtvo »Bos.-Herceg. Touristenklub in Sarajevo«, koje je osnovano još god. 1892. a prestalo je podpunoma s radom 1914. Tako je nakon dugih priprema napokon došlo 10. prosinca 1921. do osnivačke skupštine, na kojoj je osnovano novo »Družtvo planinara u Bosni i Hercegovini«. Među osnivačima novoga družtva bio je među najagilnijima prof. Renggeo pa je na istoj skupštini izabran u prvome odboru novoga družtva za podpredsjednika. Kako je predsjednik družtva bio svojom službom spriečen, da stalno boravi u Sarajevu, vodio je prof. Renggeo družtveni rad skoro ciele družtvene godine 1921./1922.

Družtvo planinara u B. i H. nije imalo izrazito hrvatskog značaja, iako su ga oshovali samo i izključivo Hrvati planinari. Ono

je osnovano s posebnom svrhom, da se u vremenu, koje hrvatstvu nije bilo skljono, ipak pod hrvatskom upravom provedu važne zadaće našeg obćeg planinarstva, jer se pod drugim uvjetima u tadašnjim kadkada vrlo težkim političkim prilikama ne bi moglo a ni dalo ni izdaleka postići na polju planinarstva ono, što se postići imalo. Za to vidimo u tome družtvu uz pretežiti broj članova Hrvata i članova drugih narodnosti, kojih je bilo u Sarajevu, pa i Židova.

Medutim je u dušama i srdecima sarajevskih Hrvata planinara stalno postojala želja i namjera, da se u Sarajevu osnuje podružnica starog i uglednog Hrvatskog planinarskog društva u Zagrebu. Još prije svjetskog rata bavila se je tom mišlju jedna skupina sarajevskih planinara na čelu s profesorom Rengjelom. Svjetski rat je medutim omeo izvršenje toga nauma. Iza rata je opet osnivanje Družtva planinara u B. i H. bilo razlogom te je i opet izvršenje te namjere odgodeno na neko vrieme. No pošto je osnovano rečeno družtvo i time riješeno jedno vrlo važno pitanje našeg obćenitog planinarstva, prionuo je prof. Renggeo na posao, da privede u život i podružnicu Hrv. planinar. društva u Zagrebu. Početkom godine 1923. nekolikina sarajevskih planinara, koja je ostala vjerna svojoj staroj zamisli, pristupila je predradnjama. Pomisao, da će se time Sarajevo i bosanske planinare dovesti u užu nesamo planinarsku nego i nacionalnu vezu sa srcem hrvatstva, Zagrebom, i sa onako starim i uglednim družtvom, kao što je H. P. D., još je više bodrila ove planinare u njihovu nastojanju. Tako je 21. IV. 1923. sazvan u prostorijama Hrvatskog kluba pouzdanički sastanak i na njemu zaključen osnutak podružnice H. P. D.-a pod imenom karakteristične bosanske planine Bjelašnice. Pravila su dosta brzo odobrena pa je na 8. lipnja 1923. održana osnivačka glavna skupština. U prvi upravni odbor izabran je kao predsjednik prof. Milan Leinert a kao tajnik prof. Renggeo. Osnušak podružnice H. P. D.-a radošno je pozdravljen i u Sarajevu i u Zagrebu. O tome piše tada »Hrvatski planinar«: Kako su nam slabo poznate prirodne krasote Herceg-Bosne! Udaljenost još ne bi bila toliko tome kriva, koliko nepoznavanje tamošnjih prilika i pomanjkanje ljudi, koji bi nam bili poznati i koji bi nas upućivali i vodili. Sada će i ta ograda pasti. U Šeher-Sarajevu je naša podružnica, dio našeg organizma, na koji se možemo oslanjati, koja će nas primiti kao svoje, a kojoj ćemo mi pružiti sve, što možemo, da je ojačamo i da zajednički poradimo o procvatu i napredku Hrvatskog planinarskog društva onkraj Save.« Kao prvi vidan znak suradnje javljaju se u »Hrvatskom planinaru« 1924. Rengjelovi članci (Boračko Jezero, Plasa, Markacije po bosanskim planinama).

Na prvoj glavnoj godišnjoj skupštini »Bjelašnice« u svome godišnjem izvješću dao je prof. Renggeo kao tajnik prikaz vrlo uspješ-

nog i obsežnog rada. Iste godine proslavilo je H. P. D. Matica svoju petdesetgodišnjicu. Toj se je proslavi pridružila i »Bjelašnica«. Na njezin poziv stiglo je na proslavu u Sarajevo oko osamdeset gosti i izaslanika iz Zagreba i iz nekih podružnica u Hrvatskoj. Proslava je obavljena vrlo svečano dne 5. VII. 1924. akademijom u Sarajevu i sutradan dvodnevnim izletom na planinu Bjelašnicu, gdje je oko stotinu izletnika pogošćeno.

Rad »Bjelašnice« razvijao se i dalje vrlo uspješno. God. 1929. u prosincu morao je međutim prof. Rengjeo napustiti Sarajevo, jer je iz političkih razloga, zbog svog nacionalnog djelovanja, za kaznu premješten u Čačak. U siječnju 1930. na glav. skupštini oprostio se predsjednik »Bjelašnice« dr. Josip Fleger u ime čitave podružnice s prof. Rengjelom kao s »osnivačem i dušom« družtva i naglasio je, da će se njegov odlazak vidno osjećati. Tako je djelovanje prof. Rengjela u »Bjelašnici« prekinuto, ali je podružnica nastavila s nesmanjenim uspjesima svoj rad. Upravu i vodstvo je preuzeila mlađa generacija, koju je prof. Rengjeo probrao i odgojio. »Bjelašnica« je išla od uspjeha do uspjeha. Poslije povratka u Sarajevo nakon godinu dana prof. Rengjeo živo prati uspješan rad podružnice, sudjeluje u njezinu radu i daje pobude sve do svoga odlazka u Zagreb 1938.

I u Zagrebu se prof. Rengjeo rado odazvao i posvetio suradnji u hrvatskom planinarstvu. Pod kraj god. 1939. pozvan od H. P. D.-a, Matice, da preuzme uredništvo »Hrvatskog planinara«, rado je prihvatio tu dužnost i sve do danas uređuje naše glasilo tako, da list možemo staviti uz bok najboljih planinarskih izdanja, koja izlaze na europskom kontinentu. Kao naročitu zadaću stavio si je prof. Rengjeo, da u »Hrvat. planinaru« iznese što veći broj dobrih opisa i slika liepih naših južnohrvatskih planina Bosne i Hercegovine i da promiće naš mladi alpinizam iznoseći i s toga područja niz zanimljivih opisa najznačnijih penjačkih uzpona naših odvažnih mlađih penjača alpinista.

Toliko o prof. Rengjelu kao planinarskom radniku. Ali on je bio marljiv radnik i na drugim poljima našeg nacionalnog, kulturnog i znanstvenog djelovanja.

Radeći od god. 1908. kao srednjoškolski profesor odgojio je prof. Rengjeo čitave generacije hrvatske omladine i svojim postupkom i načinom školskog rada stekao ugled uzornog pedagoga i nastavnika. Zato mu je 1939. povjerenovo ravnateljstvo najstarije i najuglednije hrvatske gimnazije u Zagrebu, koja je preko 300 godina davala hrvatskom narodu brojne nizove najuglednijih javnih radnika u njegovu kulturnom životu.

Kroz 28 godina svoga boravljenja u Sarajevu prof. Rengjeo je stalno suradivao u Hrvatskom kulturnom družtvu »Napredak« bilo

u upravnim odborima, bilo u raznim sekcijama. Osobito je bio agilan pri osnutku i izgradnji »Napredkove« Kulturno-historijske zbirke i u odboru za pisanje i izdanje »Napredkove« velike »Povesti hrvatskih zemalja Bosne i Hercegovine«. Izticao se je kao stalni suradnik »Napredkovih« izdanja, kalendara-almanaha i lista »Napredak«, u kojima je objavio čitav niz svojih radnja iz numismatike i prošlosti Bosne. Kao numismatičar proučavao je specijalno hrvatske novce i napisao niz radnja, u kojima je po prvi put sistematski prikazana skoro cijela poviest starog hrvatskog novca. Kao numismatičar agilan je prof. Rengjeo i u Zagrebu. Tu je 1939. uredivao list »Numizmatičke vesti«, a 1940. izabran je za predsjednika »Hrvatskog numističkog društva« u Zagrebu.

Prof. Rengjeo je skroman i povučen radnik. Izticati se nije nikada volio, a za svoj rad nije tražio nikakovih priznanja ni hvala. Njegova je značajka, da je u svome radu uviek tražio suradnika i sve, što bi se uradilo i postiglo, smatrao je plodom i uspjehom zajedničkog rada. Zato ga njegovi suradnici cene i poštuju, kao što ga poštiju i one generacije njegovih učenika, kojima je bio u isto vrieme i strog profesor i blag otac.

Način kretanja u planini

Dragutin Franković (Zagreb)

A) **Osnovni pojmovi o planinarenju.** — Kretanje u planini, u tehničkom pogledu, mnogo se razlikuje od kretanja po ravnicama, osobito ako se vrši izvai označenih puteva.

Jaka izpresiecanost planinskog tla i strmi nagibi zahtievaju staloženost, mirnoću i umjerenost u kretanju. Krševitost, visinske razlike, bezputnosc i vremenske prilike su činjenice, koje najviše utječu na hod po planinama. Brzo hodanje izazivlje umor i umanjuje sposobnost za izvršenje dužih i težih hodova. U planinama treba štediti s tjelesnom snagom. Za vrieme hoda nailazimo često na različite zapreke i potežkoće, koje se mogu savladati samo, ako tjelesna snaga nije previše izačvršljena. Bolje je stići na odredište nešto kasnije, ali sa sačuvanom snagom, negoli dobiti nekoliko časaka u vremenu, pa doći popunno izačvršljen. Jedna planinarska uzrečica liepo kaže: »Poprieko je preče, ali okolo je bliže«, a to znači, da je bolje ići okolnim putevima, iako je dalje, nego popričnim putevima, iako su kraći. Netko će se tome i čuditi, ali za svakoga izkusnog planinara je to popunno jasno. Ako se na odredište ide popričkim putevima,

mora se računati s tim, da će taj put biti sigurno mnogo strmiji, neobilježen, pun različitih zapreka i t. d. pa će se prema tome potrošiti više snage a moguće i vremena, a osobito, ako se moraju svladati zapreke. Ako pak krećemo na odredište okolnim putem, koji je obilježen i bez zapreka, jasno je, da ćemo se lakše i s manje umora kretati, a na odredište stići s više svježine.

Na planinskom tlu treba izbjegavati brzo hodanje. To je osnovica načina (tehnike) kretanja po planinama. Toga se osobito ne drže mladi i neizkusni planinari. Sposobnost planinara prosuđuje se prema njegovu tjelesnom stanju kod dolazka na odredište, a ne prema vremenu dolazka.

B) Način kretanja uzbrdo. — Kod hodanja po strmim nagibima, a isto i kod penjanja, potreban je siguran položaj tiela i pravilne kretnje. To se postiže tako, da se svaki korak i svaka kretnja čini smišljeno. Korak planinara je lagan, pravilan, štedljiv i odmjeren. Stupanje treba biti oprezno bez obzira na to, da će se time smanjiti brzina hoda. Ono mora biti u pravilnom razmjeru s nagibom tla, te u skladu s disanjem i radom srca.

Izvježbano i oštro oko planinara pronađazi uviek pravo mjesto, gdje treba stati, na koji način, kojom snagom i kako se treba oduprijeti, te gdje se, kod penjanja, uhvatiti rukom. Kod prelaženja opasnih mjesta ne smije se zadržavati dah te naglo izdisati, nego nešto brže udisati, a lagano izdisati. Disati treba uviek kroz nos.

Kod stavljanja stopala na tlo nogu mora biti malo savijena u koljenu, da bi se smanjile trešnje i neugodno udaranje uprtnjače o leđa. Stopalo se stavlja na tlo cijelom dužinom, a to je moguće zbog velike pokretljivosti zglobova u nogama.

Brzina koraka upravlja se prema strmini zemljišta, da bi se izbjeglo ubrzanim i nepravilnom radu srca. Ako se dovoljno ne pazi na brzinu i način hodanja, nastupit će umor i željeni cilj ne će se postići. Planinar, ako se pravilno kreće, mora, za vrieme hodanja uzbrdo, bez obzira na već priedenu duljinu puta i svladanu visinu, biti sposoban odgovarati na postavljena mu pitanja bez izprekidanosti govora, koji nastaje usled čestog i ubrzanih udisanja zraka.

Srednja brzina kretanja obterećenog planinara uzbrdo iznosi 300 metara na sat (priđene visinske razlike).

Prva pol sata kretanja korak je laganiji od normalnog, a to s razloga, da bi se organizam postepeno prilagodio kretanju. Time se postepeno dobiva potrebna ugrijanost tiela, te se na prirodan način prelazi u normalan tempo kretanja.

Za vrieme hodanja u planinama ne smije se pušiti i suviše govoriti.

Na većim strminama treba izbjegavati kratice, iako izgleda, da se time skraćuje duljina puta i da se dobiva u vremenu. Ne smije se zaboraviti, da je nagib puta na pješačkim, konjskim i kozjim stazama dobro proračunat i izkustvom planinara prokušan, pa ga se treba uviek pridržavati. Uz ostalo treba imati na umu i to, da je nemoguće kretati se uzbrdo duže vremena ubrzanim korakom ili dapače trčati, a da ubrzo ne nastane smalaksalost.

C) Način kretanja nizbrdo. — Srednja brzina kretanja obterećenog planinara nizbrdo iznosi 450—500 metara na sat. Načelno može se korak ubrzati kod hodanja nizbrdo na manjim strminama. Ako se prelazi manja udaljenost, korak se može ubrzati i na većim strminama.

Na mekanom tlu, kao na primjer na snieg ili sitnom šljunku, kretanje nizbrdo vrši se dužim korakom. Tu se stopalo prednje noge oslanja na tlo petom, a ciela težina tiela je na nozi, koja je ostala otraga te je u koljenu savijena.

Na tvrdom tlu s velikim nagibom treba se spuštati sa strane, da se stopalo može postaviti ravno. Ako se nogu — stopalo postavi nepravilno, ne smije se radi toga nogu u zglobo ukrutiti, nego popustiti, koliko je potrebno. Bolje je kod kretanja postrance i pasti, negoli izčašiti nogu, što će biti u slučaju, ako se nogu previše ukruti.

Pravilan planinarski korak postiže se dužim vježbanjem.

D) Snalaženje u planini. — Planinari, a osobito penjači moraju pored ostalog znanja o planinarstvu znati i to, kako će se u planinama snalaziti (orientirati). U planinama, gdje su putevi i staze obilježene, snalaženje je lagano i ne zahteva posebnog znanja. Potrebno je samo pridržavati se određenih i obilježenih smjerova raznim i već ustaljenim oznakama, — markacijama.

No pravoga planinara a osobito penjača ne privlače oni dielovi planina, koji su već mnogo puta priedeni i iztraženi, nego oni, koji još nisu dovoljno iztraženi, a nitko ili malo tko je onuda prolazio. Stoga niti jedan planinar ne će krenuti u još neiztražene planinske predjele, dok nije upoznao načine snalaženja, ako nije obskrbljen sa svim pomoćnim sredstvima kao što su: posebne putničarske i vojne zemljovidne karte, sat, sjevernica (busola-kompas), krivuljar (Kurvenmetter), sprava za brojenje koraka (pedometar), visinometar i t. d.

Na važnost snalaženja, — što zna cieniti onaj planinar, koji je već lutao po planini i u magli, kao i na štetne posljedice, koje mogu nastupiti zbog pogrešnog snalaženja, želim upozoriti sve one, koji

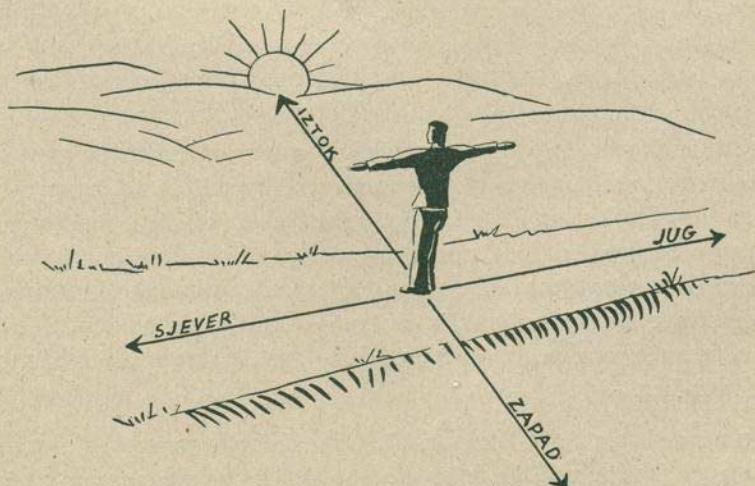
posjećuju planine, a ne poznaju način snalaženja. Istodobno htio bih ih upoznati s načinom i sredstvima snalaženja.

Orientacija ili orientiranje je rieč stranog podrietla, a znači snalaženje. S ovim izrazom susrećemo se i u svakidanjem životu, a kod planinara, osobito penjača, ima osobito značenje. Čovjek, iako najsavršenije biće, ne nazpolaze prirođenim darom snalaženja, kao neke životinje (lastavice, golubovi, psi, pčele, mravi i t. d.). Taj nedostatak čovjek nadomešćuje razumom i izvjestnim prirodnim i tehničkim sredstvima.

Tako na primjer u gradovima i većim mjestima snalazimo se po nazivima ulica, trgova, po spomenicima, crkvama, razpitivanjem i t. d., a u šumama i planinama, odnosno na tlu putokazima, razpitivanjem i raznim ustaljenim znakovima. No planinari se često ne mogu pouzdati u sve te znakove s razloga, što ima nažalost nesavjesnih ljudi, koji bilo iz šale, bilo iz pakosti ne shvaćaju važnost postavljenih znakova u planinama te ih uništavaju ili premještaju na druga mjesta.

Snalaziti se na tlu znači odrediti strane sveta, odnosno odrediti smjer sjevera. Kada se licem okrenemo prema sjeveru, istok nam je desno, zapad lievo, a jug iza leda. Između glavnih smjerova postoje međusmjerovi: sjeveroiztok, sjeverozapad, jugoiztok i jugozapad.

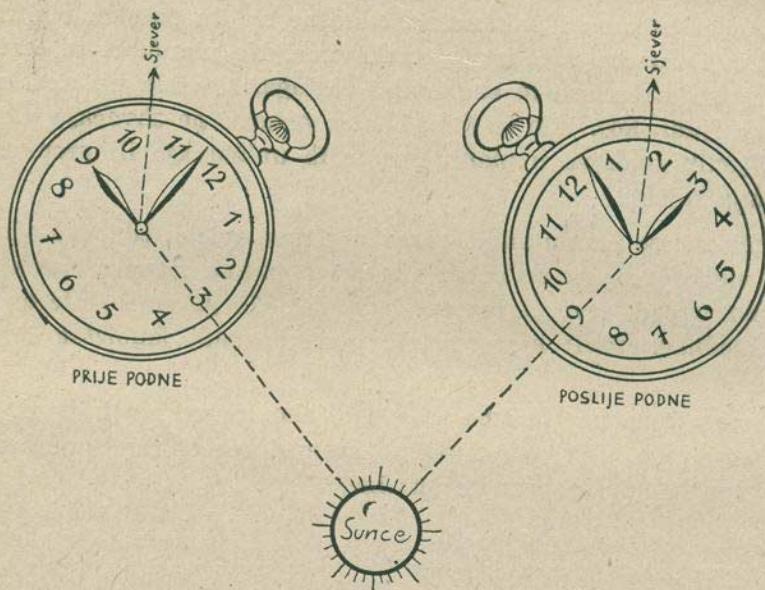
Prema tome na tlu smo se snašli, ako znamo ma koji od označenih smjerova. Tek tada možemo krenuti određenim smjerom, odnosno uputiti se u nepoznate planine.

1. SNALAŽENJE S POMOĆU SUNCA

Pravac sjevera može se odrediti na više načina. Kod toga se služimo sjevernicom, suncem i satom, polarnom zvezdom, mjesecom, propitivanjem mještana, raznim pojavama, predmetima i znakovima (crkve, grobovi, drveće, zidovi, sunčokret i t. d.).

Sunce. — Sunce je najbolji vodič. Ono je najbolji tumač za onoga, koji se zna po njemu upravljati. Po suncu je najlakše odrediti pravac sjever-jug, ali nikada tako točno kao sa sjevernicom. Najtočnije se pomoću sunca određuje pravac sjever-jug u vremenu, kada sunce izlazi. Ako se tada okrenemo licem k njemu, istok je izpred nas, desno jug, lievo sjever, a iza leđa zapad. Ali i u drugo

2. SNALAŽENJE S POMOĆU SUNCA I SATA

doba dana možemo prema položaju sunca odrediti strane svieta. Kod takovog ogredivanja smjera moramo znati, da je sunce u 6 sati u jutro na istoku, u 12 sati na jugu, a u 18 sati na zapadu, te izračunati za koliko je stupnjeva prešlo sunce imajući u vidu, da sunce za jedan sat prolazi put od 15° . Kad znamo koliko stupnjeva prolazi sunce za jedan sat, a znamo i koliko je sati, a želimo se snaći s pomoću sunca, onda računskim putem lagano odredimo pravac sjever-jug. —

Sunce i sat: (slika br. 2). Odredivanje pravca sjevera s pomoću sunca i sata vrši se tako, da sat držeći ga vodoravno okrećemo tako dugo, dok mala kazaljka ne bude upravljenja na pravac sunca.

Sjena male kazaljke mora biti izpod nje same. Kut, koji se dobije, računajući prije podne od male kazaljke do broja 12 na satu, a poslije podne od broja 12 pa do male kazaljke, razpolovi se, i taj pravac tj. simetrala kuta pokazuje pravac sjever-jug. —

Zvezda sjevernjača.

— Polarna zvezda, ili, kako je naš narod zove, sjevernjača, nalazi se na sjeveru u skupini zvezda, koje u astronomiji nose naziv Mali Medvjed, ili kako ih naš narod zove Mala Kola (zbog njihovog izgleda sličnog kolima). Polarna zvezda sjevernjača nalazi se na vrhu tako zvane rude Malog Medvjeda i ona je najveća i najsvjetlijia. (Slika br. 3.).

Promatraljući nebo noću opazit ćemo u oblasti Malog Medvjeda još jednu skupinu zvezda, koja je po broju i obliku ista kao i Mali Medvjed, samo joj je položaj okrenut. Ova skupina zvezda nosi naziv Veliki Medvjed ili Velika Kola. Kod svjetle noći i jake mjesecine Mali se Medvjed težko opaža, pa se polarna zvezda sjevernjača pronalazi prema skupini zvezda Veliki Medvjed tako, da se udaljenost dviju krajnjih zvezda Velikog Medvjeda produži 5 puta i tada nalazimo polarnu zvezdu sjevernjaču na repu, odnosno na vrhu rude Malog Medvjeda. Ona je veća i svjetlijia od svih ostalih zvezda. Taj pravac prema polarnoj zvezdi sjevernjači je pravac sjevera. —

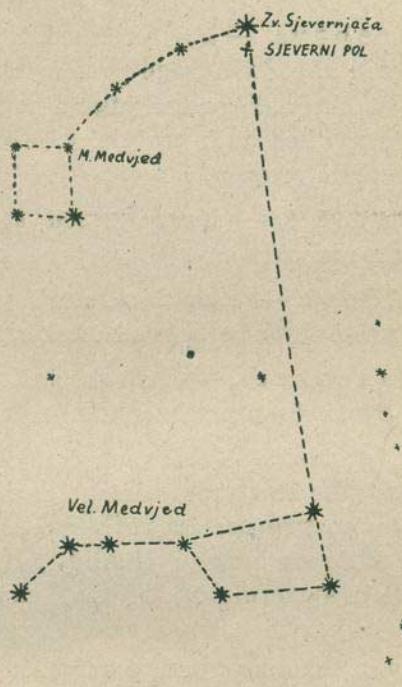
Mjesec. — Pun mjesec je u 18 sati na izziku; u ponoći na jugu, a u 6 sati na zapadu.

Prva četvrt je u 18 sati na jugu, u ponoći na zapadu.

Posljednja četvrt je u ponoći na izziku, u 6 sati na zapadu.

Mladi mjesec je u 18 sati prema zapadu, u 6 sati prema izziku.

Da bismo znali, kada je koja miena mjeseca, moramo se poslužiti kalendarom.

3. SJEVERNJAČA

O d r e d i v a n j e s m j e r a s j e v e r a p o m o ē u p r e d m e t a n a t l u . — C r k v e . — Kod katoličkih crkava oltar je obično okrenut prema zapadu, a glavni ulaz prema izтоку, dok je kod pravoslavnih obratno. Kod džamija minaret je na južnoj, a ulaz na sjevernoj strani. To međutim vriedi samo ondje, gdje se crkve, odnosno bogomolje zidane pravilno.

G r o b o v i . — Kod kršćanskih grobova glava (krstača) okrenuta je prema zapadu a noge prema izoku. Kod muslimanskih grobova glava je okrenuta prema jugu a noge prema sjeveru. Ovo je međutim točno samo kod onih groblja, gdje je prostor dozvoljavao pridržavati se vjerskih propisa.

D r v e ē e . — Kora drveća sa sjeverne strane je hrapavija, obrastla mahovinom i gljivama, dok je južna strana glaća.

Z i d o v i . — Zidovi okrenuti prema sjeveru hladniji su, vlažniji i nešto tamnije boje od ostalih.

S u n c o k r e t . — Suncokret okreće svoj cvjet suncu, ujutro iz-toku, a naveče prema zapadu.

M j e š t a n i . — Uz pomoć mještana, tj. mještane se zamoli, da pokažu, gdje su strane sveta, odnosno gdje sunce izlazi a gdje zalazi.

S ovim primjerima prikazao sam nekoliko načina, kako se planinar može snalaziti u planini, gdje putevi nisu obilježeni, a on ne razpolaze sjevernicom. Od svih načina određivanja pravca sjever-jug najsigurniji način je određivanje s pomoću sjevernice.

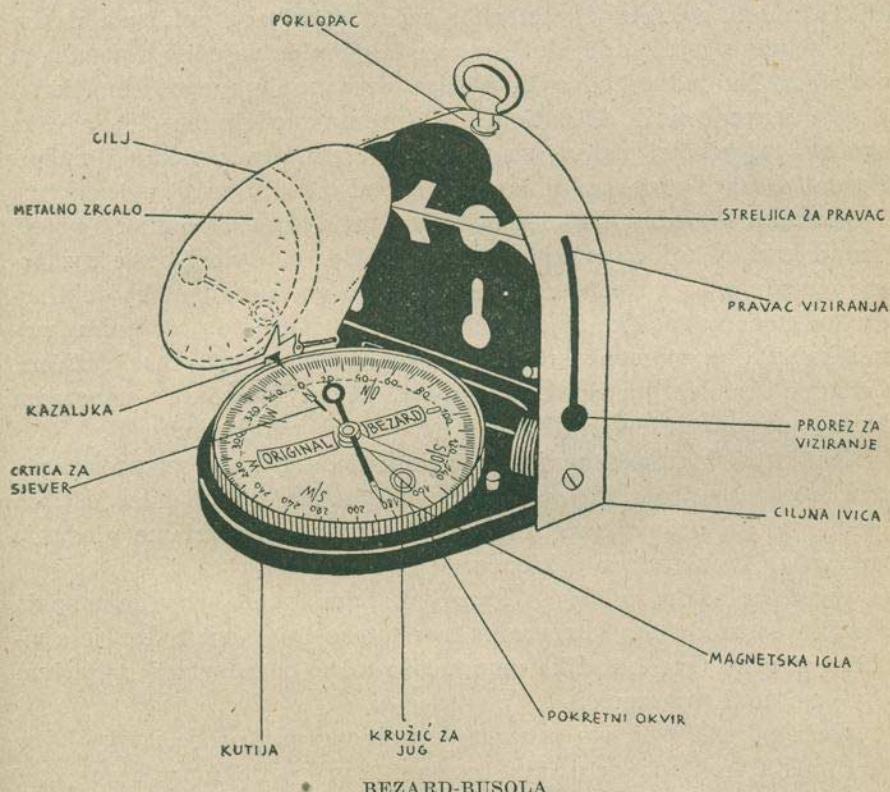
Ovih nekoliko uputa o snalaženju dobro će poslužiti onim planinarama, koji se ne kreću u družtvu izkusnih planinara, od kojih bi sve ovo naučili bilo primjerima na tlu, bilo na njihovim predavanjima. Sva planinarska družtva održavaju za svoje članove i prijatelje planina predavanja, gdje se može od izkusnih planinara čuti, što pojedini planinar mora znati obćenito o planinama, njihovim ljetopatama, snalaženju, kao i o opasnostima, koje priete. Naročito su zanimljiva predavanja o penjanju (penjačkom planinarstvu), gdje znanje, a osobito snalaženje igra odsudnu ulogu.

U svom dosadašnjem izlaganju prikazao sam najjednostavnije načine snalaženja na tlu, koji su jednostavni, ali nisu sasvim pouzdani. U svom daljem izlaganju prikazat ću dve sprave, kojima se najlakše i najpouzdano možemo snalaziti, a to su sjevernica (kompas) i t. zv. Bezard-busola.

Sjevernica je magnetska igla, stavljeni u kutiju, čija je osebina, da se stavljeni u slobodno kretanje na svojoj osi, uviek okreće prema sjeveru. Kad magnetska igla stoji u kutiji slobodno, a sjevernica se drži vodoravno, pravac, koji zauzima igla, kad se umiri, jest sjever-

jug, odnosno magnetski meridian odnosne točke stajališta. Magnetske igle imaju jedan krak obojen, a taj obojeni krak igle pokazuje uvek sjever. Smjer magnetskog meridiana odstupa u našim krajevima od geografskog meridiana od prilike 2° na zapad. Takovo određivanje sjevera jest točno, ako se u blizini ne nalaze naslage željezne rudače.

Sjevernicom, kako vidimo, najlakše se i najbrže a i najtočnije nalazimo na tlu, a ima ih različitih vrsta i sustava.

Svaki planinar, koji razpolaze s Bezard-busolom, s obzirom na njezin sastav mora znati, kako se nazivlje pojedini dio njezin. (Slika br. 4).

Bezard-busola razlikuje se od obične sjevernice time, što ima pomični prsten s celuloidnim pločicama s podjelom na stupnjeve i oznakama smjerova sveta i metalno ogledalo i poklopac s prorezom za gledanje. Radi upotrebe noću oznake su na celuloidu kao i dielovi magnetske igle fosforescirani. Ako fosforescirani dielovi izgube svoj sjaj pa noću slabo svetle, pojačavaju se izlaganjem suncu ili umjetnim osvjetljivanjem.

Kutija Bezard-busole izradena je u obliku izpunjenog slova »U«. Ravni rub kutije-poklopcia služi za gledanje (viziranje) u određenom smjeru, pa se radi toga zove »vizirani rub«. Po dužini ovog ruba — poklopcia nalazi se milimetarska razpodjela za mjerjenje udaljenosti na zemljovidnoj karti. U kutiji smještena je na svom stožeru magnetska igla. Kraj magnetske igle, koji pokazuje smjer sjevera, ima izgled trokuta, te je radi lakše upotrebe noću fosforesciran, dok drugi dio igle ima fosforescirani krug. Na kutiji nalazi se pomični narezuckani prsten, koji sa staklenim poklopcom zatvara kutiju. U unutrašnjosti pokretnog prstena a izpod staklenog poklopcia nalaze se dvie tanke celuloidne pločice, koje se pomiču zajedno s pomičnim prstenom. Na jednoj od ovih pločica urezana je razpodjela (skala) od 360° stupnjeva ili 6400 tisućinki (prema modelu busole), a osim toga na toj pločici nalaze se i oznake strana sveta kao i nadpis »Patent Bezard« izписан u smjeru zapad-iztok. Druga pločica ima dvie oznake, — jednu duguljastu crticu, koja označuje smjer sjevera, i jedan kružić, koji označuje smjer juga. Ove su dvie pločice razdvojene između sebe s razloga, da bi se mogla uzeti magnetska deklinacija (odklon magnetske igle od meridiana). Kut, što ga zatvara magnetska igla sa spomenutom dugoljastom crticom, odnosno kružićem, je magnetska deklinacija. Dovođenjem obadviju pločica u uzporedni položaj magnetska se deklinacija automatski odklanja.

Na kutiji namješteno je metalno ogledalo, koje se, prema potrebi, može podizati i spuštati. Svrha metalnog ogledala jest, da pomoći njega promatramo rad magnetske igle za vrieme gledanja (viziranja) kroz prorez poklopca.

Izpod ogledala nalazi se kazaljka. Zamišljena erta, koja spaja kazaljku sa središtem (stožerom) magnetske igle, uzporedna je s vizirnim rubom. Ova kazaljka omogućuje točno određivanje stupnjeva na pokretnom prstenu.

Kutija Bezard-busole zatvara se poklopcom, koji je istog oblika kao i kutija. Poklopac je pričvršćen sa dva vijka. Poklopac busole ima proreza, koji služi za gledanje (viziranje) pojedinih predmeta na tlu, kada je isti otvoren. S vanjske strane poklopca utisнутa je riječ: »Richtung« (Smjer). Preko tih slova utisнутa je strelica. S unutrašnje strane poklopca nalazi se također jedna fosforescirana strelica. Svrha obiju strelicu, tj. vanjske i unutarnje, jest određivanje smjera, odnosno upravljanje (viziranje) u određenom smjeru.

Izpod pokretnog prstena nalaze se tri vijka. Popuštanjem tih vijaka može se pokretni prsten skinuti. Magnetska se igla za vrieme, kada se s busolom ne radi, ukoči na taj način, što vijak, koji se nalazi s unutrašnje strane poklopca, kod zatvaranja busole pritisne zapor (kočnici) magnetske igle, te igla postane nepomična.

Upotreba busole pođiva na činjenici, da su nazivi upisanih mjesta na zemljovidnim kartama izpisana u smjeru zapad istok. Baš radi toga nalazi se na pokretnom prstenu nadpis »Patent-Bezard«. Ako se ovaj nadpis (P. B.) postavi tako, da je uzporedan s nadpisima na karti, koji označuju naseljena mjesta, onda se i smjer busole sjever-jug podudara sa smjerom sjever-jug na karti. Taj odnos ostaje uviek izmedu karte i ove busole, ma kako karta bila okrenuta. Iz ovoga se vidi, da karta ne mora biti najprije orientirana, a što mora biti, ako se služimo s običnom sjevernicom, pa to svojstvo i daje prednost Bezardovoj busoli nad ostalim sjevernicama.

Da se odredi smjer sjevera Bezard-busolom, treba pokretni prsten okretati tako dugo, dok se kazaljka izpod staklenog poklopca ne podudari s oznakom O. Nakon toga se okreće ciela busola tako dugo, dok se magnetska igla ne podudari s ertom i kružićem označenim na celuloidnoj pločici.

Pravac strelice tada pokazuje smjer sjever-jug.

Sjećanja . . .

Andelka Kovačić (Zagreb)

U mislima nam se živo redaju — slike naših planina, koje mi toliko volimo, i tim osjećajem prožeta nam je duša puna čežnje za gorama, do kojih nam je put zakrčen.

Ne gaze nam noge puteve šumske, ne gledaju oči šume, krš, pa i opet to si sve nastojima oživjeti u našem — sjećanju.

Liepa stvarnost, koja je postojala, — sad su samo skupine misli i sjećanja, koja su za nas skupocjena, a dočaravaju nam sve one divne slike naših nikada nezaboravljenih planina, koje za idealistu planinara predstavljaju — jedan dio života.

U mislima gledamo živo pred sobom one male puteljke preko livada, koje nas vode do nepreglednih šuma liepog nam Gorskog Kotara.

Sjećanje je sve veće i življe, — osjećamo onu divnu hladovinu tih šuma, — kao da smo se naslonili na drvo i kao da duboko udijemo svježi zrak i miris prirode. U mislima gledamo Risnjak, — najveći i najljepši vrh, — krunu Gorskog Kotara, te liepi naš dom pod vrhom s nadom, da će nam ostati čitav. Gledamo dalje — ona sočna zelenila u nizu nepreglednih borovih šuma Gorskog Kotara. Vjetar povija krošnje drveća, — čini nam se, da razabiremo njihov

šum, tu jednoličnu pjesmu planine. Slika za slikom se niže, — sve u sjećanju, — misli rade, — a čežnja postaje sve veća.

Ta čežnja je misao u tiesnoj vezi s osjećajem, a čekati valja — s najvećim strpljenjem, da ta misao priede ponovno u stvarnost.

Planina je divna, — stvarna, — ona profinjuje osjećaje čovjeka, povećava njegovu unutarnju vriednost, — koja je zapravo zrcalo čovjeka.

Planina znade biti i naporna, — kadšto vrlo naporna, a ta napornost može samo tielo da umori, — na dušu se ne prenosi, duša je podpuno svježa — pa u takovim napornim časovima ona nas bodri i daje nam snage, odpornosti i strpljenja. Koliko nam dobra pruža za unutarnji naš život — svojom najprirodnijom ljepotom, koju je stvorio Bog, a mi smo mu zahvalni iz dna srdca i duše svoje.

I sjećanja se dalje bude — —, za nama su šume, a pred nama je nešto velebno — krš, — naš divni Velebit.

U mislima stojimo na povisokom skupu kamenja, a pred očima nam jedinstvena slika — strmina Velebitskog kraja do plavog nam Jadranskog Mora. —

Sunce žari — a more se ljeska u njegovu sjaju.

Iz daljine negdje kraj Krajačeve omiljene kuće sjedi skupina planinara i pjeva — »Oj, ti, viho Velebita«. — Glasovi se gube u daljinu prema moru.

Oni prekidaju tišinu, koja je u planini nešto osobito, ali taj prekid, ta melodija posvećena onom kraju, harmonira podpuno sa svim, što nam oči vide a duša osjeća. — Oči su vlažne, jer je srdece dirnuto, duša je zadovoljna, jer je planina divna!

I ta osjećanja velika su vriednost!

Ona nas tješe, — bodre, ne klonuti! Planina nas zove, ali i čeka. Vrieme prolazi, ali primiču se kraju i težka vremena.

Putevi će biti slobodni, a mi ćemo pohrliti — veselog i sretnog srđea, punog čežnje — put te slobode, — k Tebi, Planino, najveća i najljepša radosti stvarnog nam života.

DRUŽTVE NE VIESTI

ZAPISNIK

68. redovite godišnje glavne skupštine Hrvatskog planinarskog društva u Zagrebu, održane dne 29. ožujka 1944. u društvenim prostorijama u Jurišićevoj ulici br. 3./II.

Predsjednik Vilim Ivanjić otvara skupštinu u 19 sati i ustanavljuje, da u zakazano vrieme, t.j. u 18.30 sati nije bio prisutan dovoljan broj članova, uslijed čega je skupština u smislu oglasa o sazivu odgodena za pola sata.

Nadalje ustanavljuje, da je saziv skupštine propisno objavljen članstvu i najačavljen Redarstvenoj oblasti, koja nije stavila nikakove primjetbe, te se skupština može pravovaljano održati.

Pozdravlja zatim izaslanike Središnje uprave g.g. Ing. Frana Baučića i Zlatomira Juretića, dok izaslanik vlasti nije prisutan.

Za zapisničara predlaže Filipa Radića, a za ovjerovitelje zapisnika Berislava Petrušića i Zlatomira Juretića, što skupština jednoglasno prihvata.

Pozdravlja prisutne i izlaže u kratkom uvodnom govoru glavne smjernice rada društva i njegova odbora u prošloj godini ovim riečima:

Drage planinarke i planinari!

Otvaram današnju redovitu godišnju glavnu skupštinu društva, koja je ujedno prva redovita glavna skupština društva u N.D.H. Napominjem, da se rad društva rukovodi u glavnom po starim pravilima, jer Središnja uprava još nije izradila nova pravila.

U današnje doba se jedne od bitnih točaka pravila ne možemo držati, a to je proračun društva, jer uslijed opadanja kupovne vrednosti našega noveće neprestano rastu, pa su sva predviđanja i proračuni o osobnim i materijalnim izdatecima nemogući.

Ova naša glavna skupština pada u 70. godišnjicu postojanja našega društva, koje s ponosom gleda na svoju prošlost, ali mislim, da mogu s pravom iztaknuti, da društvo svoje najteže dane proživljuje baš u današnje doba. Osim što su nam neprijatelji uništili i popalili skoro sve planinarske domove u zemlji, koji nisu građeni državnim i inim pripomoćima, već trudom planinara, nailazimo na veoma malo, odnosno nikakovo razumjevanje kod naših vlasti. Neprestano se proteže pitanje oduzimanje Domu, pa ne produ nikada dva mjeseca, a da ne primimo kakvu odluku, prema kojoj nam se dom jednostavno, bez sporazuma o kakvoj odšteti, najamnini ili preuzimanju imovnika, oduzimlj.

Moram s naročitim zadovoljstvom iztaknuti, da je svojskim zalaganjem predsjednika Središnje uprave, g. dra Kraljača, državnog vode g. M. Žebića, te našeg odbora, uviek uspjelo ova neopravdana posizanja za Domom osujetiti.

U posljednja dva mjeseca našao se je odbor u sretnom položaju, da je kod jednog visokog državnog dužnostnika našao na podpuno razumjevanje za planinarstvo uobičajeno, jer je ovaj gospodin sam stari planinar, pa vjerujemo u Boga, da ćemo naš Dom, dokle god to ne bude prieka potreba Države, i dokle god i ostali domovi na Sljemenu ne doprinesu svoj obol za obću stvar, od oduzimanja uzčuvati. To je u toliko važnije, što bi oduzimanje Doma značilo i likvidaciju planinarstva u N.D.H. uobičajeno, a ta likvidacija ne bi baš bila zgodna o proslavi 70-godišnjice i u oslobođenoj N.D.H.

Rad odbora je bio iako skučen, ipak zamašan, pa se je u glavnom sastojao u razdruženju društva, očuvanju i popravljanju preuzetih nekretnina, te sređivanju prilika u samom društvu, t. j. u odsjecima, koji danas na naše podpuno zadovoljstvo rade skladno planinarski.

Napominjemo, da je odbor u današnje težko doba radio nesebično hrvatski i planinarski, pa vjerujem, da neće biti stvarnih prigovora radu odbora.

Potanji izvještaj o radu društva čut ćeće od mojih suradnika. —

Prelazi se zatim na dnevni red, naime izvještaje pojedinih odbornika.

Tajnik Filip Radić čita izvješće o radu društva i njegova odbora, certavajući nastojanje, težkoće i uspjehe društva u ovim ratnim vremenima:

Braćo planinari!

U tajničkom izvještaju, koji je podnešen na redovitom godišnjem članskom sastanku društva dne 28. travnja 1943. o radu društva u godini 1941. i 1942. nagašeno je, da se život i rad našega društva i uobče našega planinarstva odvija pod jakim uplivom ratnih dogodaja, te da je uslijed toga jako skučen i u pogledu planinarske djelatnosti ograničen gotovo izključivo na Medvednicu, a u pogledu unutrašnjeg družvenog rada na čuvanje i po mogućnosti povećanje družtvene imovine te podržavanje zanimanja članstva za planinarstvo i družtveni rad.

Danas, dajući vam pregled života i rada našega društva i stanja planinarstva u prošloj godini, moram naglasiti, da se stanje u pogledu planinarske djelatnosti pogoršalo, jer dok smo u godini 1942. još mogli posjećivati Samoborsko Gorje, planine Hrvatskog Zagorja i još neke obližnje planine, u godini 1943. preostala nam je još jedino Medvednica, a i ona samo u svom srednjem i zapadnom dielu, dok su sve ostale planine postale poprište ratnih djelatnosti, te po njima umjesto veselog planinarskog pjevanja odlieže prasak strojnica, bombi i granata.

Taj se pogubni upliv rata očitovao i na ostalim granama družtvene djelatnosti, jer su s jedne strane mnogi vrstni planinarski radnici planinarsku uprtnjaču zamjenili vojničkom, a s druge strane pomanjkanje tvoriva i radne snage onemogućilo je ostvarenje gradevnoga programa.

Napokon treba iztaknuti, da je ovo podpuno suženje područja planinarske djelatnosti imalo za posljedicu neobično veliku navalu planinara i neplaninara na Medvednici, a to je onemogućilo nadzor nad ponašanjem posjetnika, od kojih najveći dio nema ni osjećaja ni ljubavi za neprocjenjivo šumsko blago, pa je dao maha svom nagonu za oštećivanjem i uništavanjem.

Kada dodamo, da su mnogi ovlašteni i neovlašteni prilično proriedili a ponegdje i sasvim uništili šumu na nekim dijelovima Medvednice, dali smo ovoj turobnoj slici okvir.

A sada evo Vam pregled našega rada kako u pogledu unutrašnje izgradnje društva, tako i u pogledu planinarske djelatnosti.

A) UNUTRAŠNJI ŽIVOT DRUŠTVA

Kao što Vam je poznato iz prošlogodišnjeg tajničkog izvještaja, nakon likvidacije svih postojećih planinarskih društava osnovano je u godini 1941. jedno jedino Hrvatsko planinarsko društvo, organizirano kao Savez samostalnih planinarskih društava.

Na čelu Saveza i svakog pojedinog u njemu učlanjenog društva stajao je povjerenik sa savjetodavnim viećem. I povjerenike i članove vieća imenovao je Trž. voda tjelesnog odgoja i športa, kojemu je planinarstvo podređeno.

Tako je i našim družtvom veći dio prošle godine upravljala imenovana uprava na čelu s povjerenikom Vilimom Ivanišem. Međutim u toku godine 1943. usvojen je ponovno sustav jedinstvenog družtva sa Središnjom upravom na čelu, a pojedina družtva postala su njegovim sastavnim dielovima. Tako smo i mi došli ponovno u svoj prijašnji položaj pod nazivom »Hrvatsko planinarsko družtvo u Zagrebu«, pa je ova glavna skupština 68. po redu od osnutka družtva, a prva u Nezavisnoj državi Hrvatskoj.

No ovdje treba naglasiti, da konačna organizacija nije još provedena, jer Središnja uprava nije još izradila novih jedinstvenih pravila, te se služimo starima, a gdje ih uslijed novih prilika ne možemo primeniti, pomaže nam zdrav razum, te naš družtveni i planinarski osjećaj.

Uslijed netom spomenute promjene u organizaciji družtva a i zbog toga, što su se prilike u družtu nakon sretno prebrodenih početnih potežkoća posve staložile i postignut jedinstveni duh i pravac, smatrao je povjerenik Ivaniš i njegovo savjetodavno vieće, da je prestala potreba imenovane družtvene uprave i da je došlo vrieme, da članovi sami preuzmu sudbinu družtva u svoje ruke time, što će sami birati upravu družtva.

Da bi se članovima pružila prilika, da dađnu svoj sud o dosadašnjem radu imenovane uprave i da izaberu sami novu, povjerenik je skupa s čitavim savjetodavnim viečem podnio ostavku i odredio saziv članskog sastanka radi izbora odbora.

Ponovno imenovanje povjerenika odklonio je stojeći odlučno i dosledno na stanovištu slobodnog izbora uprave družtva po članstvu.

Tako je dne 13. X. 1943. održan izvanredni članski sastanak na kome je izabran sljedeći

upravni odbor:

predsjednik: Vilim Ivaniš

podpredsjednik I. i blagajnik: Ivan Vrdoljak

podpredsjednik II. Ing. Nikola Matijević

tajnik: Filip Radić

Gospodar: Drago Vinter.

Odbornici: Josip Plaček, Joža Grubanović, Fanjo Šole, Ljudevit Griesbach, Ciro Bronić, Pavao Blažeković, Velimir Neferović, Rudolf Žingerlin.

Upravitelj Botaničkog vrta: prof. Stjepan Horvatić.

Nadzorni odbor: Ing. Ivo Godek, Dr. Egon Zahradka, Ante Rukavina.

Ovaj odbor vodi upravu družtva sve do danas.

Odborske sjednice. Održavane su kao i do sada redovno svake srede. Održano ih je u godini 1943. svega 45, a na njih su dolazili redovno i članovi nadzornog odbora, koji su u svim družtvenim poslovima djelatno sudjelovali.

Dnevni red svih ovih sjednica bio je većim dielom izpunjen bilo kojim pitanjem Tomislavovog doma ili kuće na Glavici, na koje je sada usredotočen sav družtveni rad.

Članstvo. Broj članova, koji su do sada uplatili člađarinu za godinu 1943. iznosi 4592, što prema godini 1942. znači višak od 715.

Kako se vidi, brojčano smo znatno ojačali, a da smo kojom srećom u istom omjeru ojačali i planinarski, bila bi jagma za družtvenim radom bar tolika kao za voznim kartama za sljemenski autobus ili za doznaku sobe u Tomislavovom domu, a bilo bi nas i na današnjoj skupštini znatno više.

Inače treba sa zadovoljstvom iztaknuti, da je članstvo podpuno homogeno u svom radu i shvaćanju ciljeva družtva, a tako isto i odbor, koji je u svim zgodama i pitanjima nastupao jedinstveno i solidarno.

U krilu družtva djelovali su sliedeći Odsjeci:

Alpinistički. Ovaj odsjek predstavlja naš najvredniji dio, i ako je brojčano dosta malen.

Broji 69 članova, dakle za 20 više nego u godini 1942. Novi su članovi priđeli iz Omladinskog odsjeka.

Na čelu je odsjeka pročelnik Velimir Neferović, a tehnički izvjestitelj poznati alpinista g. Slavko Brezovečki.

Odsjek je održao 34 članska sastanka, a odbor 40 sjednica. Prilike su u odsjeku posve sredene. Priredio je znatan broj sustavno izvedenih i pažljivo odabranih predavanja sa i bez diapositiva, a član odsjeka Ing. Höffler okušao je s uspjehom svoje sposobnosti u slikopisnom snimanju. Članovi su odsjeka dali gradivo za gotovo čitav prvi broj »Hrvatskog planinara«.

Alpinisti su organizirali i vodili planinarski tečaj za omladince a održan je i vrlo dobro uspjeli alpinistički tečaj sa izpitom.

Koncem kolovoza posjetilo je nekoliko članova odsjeka Slovačku, da pripadnicima slovačke vojske održe tečaj alpinizma. Tom su prilikom napravili nekoliko vrlo liepih uzpona i time renomirali naš alpinizam.

U studenom i sliedećih mjeseci održan je zimski alpinistički tečaj.

Skijaški. Ima 187 članova, a pročelnik mu je Joža Grubanović. Održao je suhi tečaj sa 25 polaznika, 8 vježbi i 6 prikazivanja slikopisa. Pet je članova sudjelovalo i u natjecanju u brzom hodu na 18 km u priredbi Hrvatskog skijaškog saveza u studenog 1942. U prosincu 1942. svršilo je 5 članova tečaj za skijaške sudece kod spusta, slaloma i daljinskog trčanja te s uspjehom položilo izpit. Jedan član sudjelovao je u veljači 1943. u natječaju za prvenstvo Hrvatskog skijaškog saveza na skakaonici. U istom mjesecu održana je vježbovna utakmica sa 6 učestnika, a u ožujku promičeno natjecanje u skokovima na skakaonici.

U svibnju 1943. sudjelovala su tri člana u tečaju za sudske kod skokova i položila teoretski izpit.

Omladinski. Njime je upravljao po upravnom odboru H. P. D.-a imenovani odbor na čelu s pročelnikom Josipom Plačekom. Odbor je održao 11 sjednica, a odsjek 39 članskih sastanaka. Priređeno je 16 službenih i 14 neslužbenih izleta na razne dijelove Medvednice, održan je planinarski dan na Medvednici i planinarski škola pod vodstvom alpinističkog odsjeka.

Pošto se pokazalo, da dosadašnja organizacija odsjeka s obvezatnim članstvom i imenovanim odborom ne odgovara svrsi, kojoj odsjek treba da služi, a osim toga pošto je kod nekojih članova odsjeka popustila stega, upravni je odbor H. P. D.-a odlučio, da učini odlučan zahvat, kako bi se u odsjeku uzpostavila podpuna stega i red, a s druge strane članovima dala mogućnost vlastite pobude u radu i boljeg odgajanja vlastitim snagama. Za to je upravni odbor H. P. D.-a na sjednici od 15. XII. 1943. odlučio, da se odsjek razpusti i osnuje novi na novim temeljima. Bitna je promjena prema dosadašnjoj organizaciji u tome, što članstvo u odsjeku nije obligatno kao do sada, te što pročelnika i odbor biraju članovi, a nadzire ga jedan član odbora H. P. D.-a.

U duhu ovih načela provedena je ustrojba novog odsjeka, primljena i po upravnom odboru H. P. D.-a potvrđena nova pravila i izabran novi odbor,

kojemu je pročelnik Stjepan Brlečić, a nadzire ga u radu u ime odbora H. P. D.-a Josip Plaček.

Kod članstva se pazi više na kakvoću nego na broj.

Glasbeni se razvio iz nekadašnjeg pododsjeka Omladinskog odsjeka. Uslijed nepovoljnih prilika, koje je nametnulo sadašnje vrieme, nastupile su bile u ovom odsjeku slične prilike kao i omladinskom.

Radi toga se upravni odbor H. P. D.-a našao ponukanim, da proveđe temeljitu preustrojbu ovoga odsjeka. Nakon što su odstranjeni izvjestni članovi, koji su ometali pravilan rad odsjeka, sazvan je članski sastanak, koji je primio nova pravila i izabrao novi odbor. Sada odsjek radi podpuno u skladu s upravom H. P. D.-a i uživa njezinu materialnu i moralnu podporu. Pročelnik je odsjeka Dalibor Schmidt, a izpred odbora H. P. D.-a nadzire ga Drago Vinter.

Foto odsjek i Putna blagajna. Uslijed ratnih prilika ne djeluju.

Društvena knjižnica.

Broji 650 svezaka. U toku prošle godine ustupljen je Središnjoj upravi po jedan primjerak »Hrvatski planinar« od onih godišta, od kojih je postojalo više primjeraka, u svemu 20 svezaka.

Umrli članovi.

Tokom prošle godine umrli su društveni članovi: Dr Zdravko Arnold, Mirko Bothe, Vjekoslav Čubelić, Dragutin Dičić, Makso Drobac, Ivo Gorup, Mijo Hercigonja, Dr Djuro Janečković, Dr Petar Knoll, Vojko Novak, Zvonko Weiler, Katinka Kezan, Ivan Prikril, Dr Vladimir Prebeg (utemeljitelj).

B) PLANINARSKA DJELATNOST

Kao što je već naglašeno, uslijed ratnih prilika ograničeno je planinarenje i planinarsko djelovanje izključivo na Medvednici, koja je kroz čitavu planinarsku sezunu na svim privlačivim mjestima svakoga blagdana bila puna planinara i izletnika, a svi domovi i hoteli neprestano pretrpani gostima.

Zbog velike blizine i lakog pristupa ove naše planine niesu pravljeni organizirani izleti, pa o broju izleta i izletnika manjkaju izvještaji i bilo kakovi podatci.

Samovozna pruga na Sljeme.

Zauzimanjem našega društva osposobljen je dio ceste od doma gradskih namještениka do Tomislavovog doma za kolni i samovozni promet. Time je postala aktuelnom i potreba uvođenja stalne autobusne pruge Zagreb—Tomislavov dom.

U tu svrhu obratio se odbor na upravu samovoznog prometa Hrvatskih državnih željeznica, koja je uvažila molbu društva i u lipnju prošle godine uzpostavila stalnu autobusnu prugu najprije 5 puta sedmično i blagdanom, a zatim svakim danom.

Za vrieme najživljje sezone kretalo je dnevno i po više kola, a nedjeljom čak i preko 10.

Promet se odvija u podpunom redu, a vozne karte prodaje društvena poslovница bez ikakve odštete.

Veze s inozemstvom.

Uslijed ratnih prilika niesu posjećivane inozemne planine, osim što su članovi alpinističkog odsjeka posjetili Visoke Tatre, o čemu je pobliže rečeno u izvještaju o radu toga odsjeka.

Bio je ugovoren i izlet u bugarske planine, no usled smrti bugarskog cara Borisa moral se od toga izleta na žalost i naših i bugarskih planinara odustati.

Inače sa inozemstvom nisu podržavane nikakove druge veze.

Označivanje (markacija) puteva.

Ova je grana planinarske djelatnosti prošle godine gotovo podpuno izostala, jedno zbog nestašice boja i kistova, a drugo što je zbog čisto vojničkih razloga označivanje puteva kroz šume postalo nepodesnim. Tako je ovaj dio planinarskog rada ograničen na neznatne popravke, gdje je to bilo neobhodno potrebno i moguće.

Nažalost moramo iztaknuti, da je divljačka ruka uništila mnoge oznake baš na najpotrebnijim mjestima.

Gradnja novog doma na Medvednici.

Kao što ste razabrali iz prošlogodišnjeg izvještaja, društvo je nakanilo na iztočnoj strani Medvednice u blizini Rauhove lugarnice graditi drugi dom, koji bi služio izključivo planinarima. U tu svrhu stupilo je društvo u pregovore s predstavnicima zagrebačkog Kaptola u svrhu kupnje podesnog zemljišta. Ti su pregovori još u toku i nadamo se uspjehu.

Imovno stanje.

Kako se razabire iz izvještaja blagajnika i gospodara, imovno se stanje društva osjetljivo popravilo. I pored velikih troškova oko popravaka na Tomislavovom domu i odplate društvenih dugova od preko 600.000.— Kuna preostala je u blagajni znatna gotovina.

U toku je i izplata još jedino preostalog duga, bezkamatnog zajma od 57.900 Kuna.

Znatnijih podpora niesmo uživali ni sa strane državnih ni drugih javnih oblasti. Izvjestne manje dotacije odredene su u gradevne svrhe većinom u pokrajini, te za uzdržavanje botaničkog vrta.

Planinarski domovi.

Tomislavov dom. Na domu su tokom godine izvršeni znatni popravci, o kojima će Vas izvestiti gospodar i blagajnik.

Za početne radove oko gradnje garaže dopitana nam je jedna manja dotacija sa strane Glavnog ravnateljstva za javne radove, pa ako prilike dozvole, mogli bi se ovoga ljeta početi sa ravnjanjem zemljišta.

Uprrava je doma u rukama istih obskrbnika, a preko čitave je godine dobro posjećivan sa strane planinara i drugih gostiju.

»Runolistov« dom. Tokom godine uspjelo je konačno odboru s Ministarstvom oružanih snaga sklopiti ugovor, prema kojem nam rečeno Ministarstvo plaća odštetu za uporabu doma od dana njegove predaje vojnim vlastima. Za godinu 1943. odšteta je u cijelosti izplaćena, dok je izplata zaostale odštete za god. 1942. u toku.

Sva primljena odšteta upotrijebljena je za odplatu duga društva »Runolist« a tako će biti i u budućem, sve do podpune odplate još preostalog duga, koji na dan 31. XII. 1943. iznosi Kn 124.450.—

Pobliže će o tome izvestiti gospodar i blagajnik.

Dom na Glavici. Dovršen je popravak i preuređaj kuće i vodovoda, te gradnja nadkrivenog triema uz kuću. Prihodi su kuće neznatni, te ne pokrivaju razhoda. Kuću čuva društveni čuvar Branko Košar.

Ostale kuće nalaze se u području ratnih zbivanja, pa o njima nemamo podpuno pouzdanih vести, no u koliko je koja od njih još u životu, sva-kako osim golih zidova nema ništa drugog.

Botanički vrt.

Ova se društvena ustanova izdržava iz vlastitog proračuna, Troškovi se pokrívaju najvećim dielom prinosa posebnika, a donekle i podporom našega društva, te državnih oblasti, (Ministarstva narodnog gospodarstva, Ministarstva nar. prosvjete, Glavnog ravnateljstva za šumarstvo, koje je osim toga dalo na razpolaganje jednog lugara za čuvanje vrta).

Vrt je proširen i nanovo ograden, a u toku su početni radovi oko uredaja proširenog diela.

Športske priredbe na Medvednici.

Prigodom raznih športskih priredaba na Medvednici, naročito skijaških, obraćala su se mjerodavna športska mjesta na društvo tražeći podesne pro-storije za učestnike. Odbor je u granicama mogućnosti udovoljavao tim mol-bama i stavljao na razpolaganje sobe na kraće ili duže vrieme, naročito pak za vrieme priredaba.

Ovom prilikom moram, i ako vrlo nerado, javno iznjeti neliepo ponašanje mnogih između tih športaša, koji nikako niesu htjeli shvatiti, da su baš kao športaši dužni čuvati ovaj dom kao naše zajedničko dobro, te su ga na sve moguće načine oštećivali, naročito onečišćavanjem soba i oštećivanjem olijenih zidova. Na opomenu društvenih nadzornih dužnostnika odgovarali su prosvjedima protiv tobožnih skućivanja njihovih prava.

Odbor je bio prisiljen proti ovakovom postupku podnjeti nekoliko pri-tužbi na mjerodavna športska mjesta i zanimane klubove, pa čak i Drž. vodi tjelesnog odgoja i športa. Dakako, na žalost bez učinka! No za volju istih i ravde treba naglasiti, da za ovima na žalost ne zaostaju ni mnogi članovi društva naročito skijaši, koji misle, da su uplatom članarine, naročito ako to čine dugi niz godina, dobili pravo uništavanja i oštećenja društvene imovine.

Pokušaj oduzimanja Tomislavovog doma.

Tokom zadnjih dviju godina postojala je trajna opasnost, da nam ovaj jedino još preostali planinarski dom bude oduzet i upotriebљen za ratne svrhe.

Uprrava društva oprla se svakom pokušaju najodlučnije smatrajući, da je društvo odstupom »Runolistovog doma« dalo dosta i da se od njega ne može tražiti više, nego što može dati bez opasnosti za vlastiti život. Ta je borba trajala sve do ovih dana, kada je uprava društva u obrani životnih probitaka društva konačno naišla na podpuno razumjevanje odgovornih činbenika, koji su pitanje oduzimanja doma skinuli s dnevnog reda.

Društvo im se za to najtoplje zahvaljuje.

U ovoj borbi pružio je odboru snažnu podršku predsjednik naše Središnjice gosp. dr. Ivan Krajač, a i Državni voda tjelesnog odgoja i športa g. Miško Zebić.

Zaključak

Braćo planinari!

Da moj izvještaj ne bi bio nepotpun, želim na završetku iztaknuti ulogu, koju je u društvenom radu imao naš predsjednik g. Vilim Ivaniš. On je naime sa još nekoliko sadašnjih odbornika stupio na upravu našega društva u doba, kad je društveno stanje bilo u svakom pogledu dosta nepovoljno, jer su ga u ekonomskom pogledu tištili znatni dugovi i mnoga nesredena pitanja, a u

enutrašnjem pogledu trebalo je svladati znatne potežkoće, koje su nastale novostvorenim stanjem u hrvatskom planinarstvu.

Iztičući se u svom radu odlučnim i objektivnim držanjem, te velikom zauzetošću za dobrobit društva bio je sa strane mjerodavnih činbenika označen kao najpodesniji čovjek za vodstvo društva.

Tako je on polovicom godine 1942. stupio na čelo društva kao povjerenik primivši na svoja leda odgovornu dužnost punu pregaranja, truda i samoprije-gora. Posao, koji se imao obaviti, bio je ogroman. Već spomenuti dugovi, jedna kuća obterećena znatnim dugom, bez ikakove odštete zaposjednuta od vojnih vlasti, druga podpuno ruševna, a treća — Tomislavov dom — u dosta derutnom stanju i zahtjeva temeljiti popravak u doba, kada je i najmanja količina građevnog tvoriva i radne snage veliki problem.

No predsjednik ne sustaje, traži i nalazi tvorivo i radnike, postrojava i nadzire radove, daje pobudu, izdaje odredbe i upute. Svake je nedjelje i blagdana na Sljemenu ili na Glavici. Mnogo puta na oba mjesta. Sve to bezplatno iz čistog planinarskog idealizma, dok su mnogi drugi veselo i bezbrižno krstarili Medvednicom.

Istodobno vodi borbu unutar društva sa već spomenutim potežkoćama u svrhu sređenja prilika, a izvan društva još žilaviju borbu za održanje Tomislavovog doma.

Bio bih nepravedan, kad ne bih naglasio, da je predsjednik u svojem radu bio zdušno i svojski pomagan od članova savjetodavnog odbora, za koje se može u dobroj mjeri reći isto što i za predsjednika. Naročito ovo vriedi za družtvenog gospodara g. Dragu Vintera.

Iz netom pročitanog moga izvještaja, kao i izvještaja mojih odborskih drugova blagajnika i gospodara možete viditi, da je ovaj dugotrajni, žilavi i ustajni rad donio negdje podpun, a negdje najviše mogući uspjeh.

Mi, koji smo stupili u odbor u listopadu prošle godine, našli smo sve u završnom stadiju.

Ovo sam smatrao potrebnim iztaknuti, da bi se mogla napraviti uzporedba između stanja društva u početku uprave predsjednika Ivaniša, i sadašnjeg stanja, kako biste danas mogli doneti izpravan sud o radu i uspjehu društva i njegovog odbora na čelu s predsjednikom.

Treba da se vidi i ustanovi, da društvo, koje je preuzeo, kada je bilo na mnogim dijelovima nagriženo klicama bolesti, danas predaje u vaše ruke podpuno sredeno i oporavljeni, da ga na završetku sedamdesete godine njegova života predate novim čuvarima, koji će nastaviti borbu onđe, gdje još nije dovršena. Ta će im borba biti u velike olakšana, jer ih čeka osedlan konj i naoštreno oružje, što ga pred dvije godine nije bilo. Mi, koji odstupamo, želimo onima, koji će nastupiti, podpun uspjeh i Božji blagoslov u radu za ovo naše sedamdeset-godišnje stablo, koje kada se stiša ova grozna oluja, neka se razgrana, prolista i procvate, ali ne samo zato, da dadne zakloništa pticama i hladovine sitim dangubama, nego i plodova za hranu i sjeme našem planinarstvu i našoj občoj kulturi.

Skupština prima izvještaj jednoglasno.

Blagajnik Ivo Vrdoljak čita blagajnički izvještaj, u kojem je prikazao imovno stanje društva, koje je veoma povoljno, jer se društvo riešilo svih dugova i razpolaze s priličnom gotovinom:

Prijatelji planinari!

Prema zaključnim godišnjim računima, koje je preispitao i odobrio nadzorni odbor, izkazana imovina našega društva na 31. prosinca 1943. iznosi

Kn 1,507.817.39, a prema računu razhoda i prihoda ukazuje se, da je brutto prihod u toku 1943. godine iznosio Kn 2,989.486.58

Pri rast imovine: Kada se od ukupnog iznosa prihoda u toku prošle godine odbiju svi razходи i troškovi družtva, ostaje u toku godine postignuti

čisti prihod od	Kn 1.243.545.14
dodamo li k tome priраст имовине из године 1942.	Kn 651.749.79,
onda ostaje ukupni čisti prihod koncem 1943.	Kn 1.895.294.93
od koga su izvršeni odpisi prema izkazu od	Kn 1.495.629.51
tako, da koncem 1943. ostaje priраст имовине od	Kn 399.665.42,

koji se iznos kao poslovni višak prenosi u novu poslovnu godinu.

Promet: Blagajna je u toku 1943. godine prometnula u 1945. blagajničkih temeljnica zamašnu svotu od skoro punih Kn 5,500.000.—, što znači, da je novčano poslovanje bilo živahno i ured — družtvena poslovница — je kroz čitavu godinu bio prilično zaposlen.

Narav prihoda: Točnjim pregledom prihoda ne može se mimoći jedna na prvi pogled uočljiva činjenica, da su prihodi u glavnome pritjecali od noćarine u Tomislavovu donu i od piramide, dok su članski doprinosi, i uz visoki broj članstva, jedva mogli biti dostatni za podmirenje upravnih toškova, izplate beriva namještencima i nabave uredskih potrebština.

Ni ove se godine naše družtvo ne može pohvaliti nekom osobitom naklonušću mjerodavnih, jer nam je uspjelo dobiti podpore javnih oblasti samo u iznosu od Kn 200.000.—, od kojih su Kn 100.000.— proknjiženi kao prihodi, a druga polovica u istom iznosu knjižena je ka oposebna zaklada za popravak kuća i skloništa u pokrajini, jer je za tu svrhu i poklonjena.

Nešto je bolje u tome pogledu prošao naš odsjek Botaničkog alpinskog vrta, jer je, pretežno prilozima posebnika sakupio podršku od Kn 175.000.—, čemu je i družtvena uprava priložila svojih Kn 15.000.— tako, da su namaknuta sredstva na taj način dostajala za prilično skromne potrebe ovoga odsjeka.

Poslovanje: Iz polučenog poslovnog viška vidljivo je, da je novčano poslovanje u minuloj godini bilo uspješno. Nije namjera, da se taj uspjeh pripiše radu družtvene uprave, ali neka nam je ipak dozvoljeno naglasiti, da je uprava družtva u punoj sviesti odgovornosti znala izkoristiti povoljne prilike i obilje novca, pa je postignuti poslovni uspjeh daleko značajniji, ako se ukaže na činjenicu, da je družtvena uprava bila u sretnom položaju, da je mogla izplatiti sav dug i brisati uknjižbu Tomislavova doma, da je nadalje poplaćala sve viseće dugove, da je u toku ove godine već izplatila dug našem Savezu, da je u toku izplata bezkamatnog zajma, da je na putu podpune izplate dug preuzetog družtva »RUNOLIST«, da je knjižku vrednost Tomislavova doma svela na samo jednu kunu, da je odpisala i knjižki svela vrednost ostalih osam kuća i skloništa na po jednu kunu, da je na tu svotu snizila i vrednost piramide, odpisala u cijelosti imovnik družtvene polovnice i Tom. doma, pa i pokraj svih tih odpisa družtvena je uprava u ugodnom položaju, da može u nasliede novoj upravi družtva ostaviti siguran novčani položaj, priličnu svotu razpoložive gotovine i poslovni višak od skoro 400.000.— Kuna bez znatnijih dugova.

Osim pobrojanih odpisa svi su izdatci oko unutarnjih uredaja i popravaka na Tom. domu na Sljemenu knjiženi na teret razhoda, odpisane su sve neutjerenje tražbine, sva dugovanja odsjeka i posestrimnih družtava. Žilavim i predanim radom družtvene uprave uspjelo je povoljno okončati spor s bivšim obskrbnikom

Lorberom, pa je odlučnim zahvatom uspjelo odkloniti štete, koje su radi slabog osiguranja iz ugovora mogle nastati za družtvu.

Makar da je s obzirom na ukazane poslovne uspjehe uprava družvta mogla odpisati i gradevnu vrednost i imovnik Runolistova doma i Doma na Glavici, to ipak nije učinjeno s razloga, što najamnina za Runolistov dom nije ostvarena, a namjera je družtvene uprave, da ovaj dom svojim prihodima pruži mogućnost izplate dugova i odpisa vrednosti. Kod Doma na Glavici stvar sada još nije okončana, jer je družtvto samo posjednik, a ne i juridički vlastnik toga doma, pa se stalo na stanoviště, da se vrše najnužniji popravci i nadogradnje, ali da se gradevna vrednost i imovnik ne odpisuju do okončanja pitanja vlastnosti, odnosno do prienosa doma u vlastnost družvta.

Neka je ovom prilikom dozvoljeno naglasiti još jednu važnu okolnost: Za najamninu Runolistova doma družtvto potražuje od MINORS-a iznos od Kn 400.000.—, što nije izkazano kao prihod, jer je naplata u toku ostvarenja. Nakon toga će se moći poplaćati i preostali dugovi preuzetog družvta »Runolist« i dobrim dielom odpisati vrednost doma i imovnika.

Nije stvar ni predmet ovoga izvješća ukazivati na sve potežkoće, kojima se družtvena uprava morala boriti u radu, pa i u čuvanju obstanka samoga družvta, ali se ipak mora naglasiti činjenica, da je ovako povoljno novčano poslovanje posljedak rada i sviestnih, nesebičnih i planinarskih nastojanja, ma da smo daleko od toga, da bismo se mogli pohvaliti ne naklonošću, nego niti razumievanjem mjerodavnih oblasti za rad i položaj našega družvta.

Odpisi.: U toku dviju poslovnih godina ova je družtvena uprava od polučenog viška prihoda odpisala, kako sliedi:

neutjerive tražbine i dugovi odsjeka i posestr.

družtava u 1942.	Kn 72.108.17
neutjerive tražbine i dugovi odsjeka i posestr.	
družtava u 1943.	Kn 15.964.14
od nekretnina u toku 1942.	Kn 510.061.40
1943.	Kn 1.255.593.31
od pokretnina u toku 1943.	Kn 224.072.06
dakle ukupno 1942. i 1943. Kn 2.077.799.08	

Družtvena uprava ne izlazi pred skupštinu s proračunom za iduću godinu, jer su s jedne strane novčane prilike družvta sredene, a s druge strane nestalnost raznih cienia ne mogu biti nikako računskom podlogom za dulje vremensko razdoblje.

Zaključno neka mi je dozvoljeno izvestiti glavnu skupštinu o stanju razpoloživih sredstava danas:

u blagajni	Kn 10.122.—
kod Pošt. štedionice . . .	Kn 867.25
kod Praštedione . . .	Kn 1.034.046.20
na uložnicama	Kn 53.064.24
dug Ohli Vidaković . .	Kn 176.627.50 Kn 1.274.727.19
od čega se odbija:	
potraživanje H. D. Ž. . .	Kn 8.190.—
podružnica Samobor . .	Kn 39.391.75
imovina Plit. Jezera . .	Kn 47.125.50 Kn 94.707.25
tako da ostaje razpoloživa gotovina od .	Kn 1.180.019.96

Družtvena uprava dakle u nastupu proslave 70-te godišnjice obstanka družvta doprinosi i svoj obol u sređenju novčanih prilika družvta, a na glavnoj je

skupštini, da oceni rad sadašnje družtvene uprave. U duhu skladne suradnje i planinarskog djelovanja zaključimo eto ovu godinu, pa molim prisutne, da odobre ovo izvješće, a u toku skupštine i inače u družtvenoj poslovniči svakom članu slobodno stoji na uvid naše novčano poslovanje.

Proračun za iduću godinu nije moguće sastaviti, jer stalni porast ciena onemogućuje svako predviđanje i kalkuliranje prihoda i razhoda.

Gospodar Drago Vinter čita izvještaj o stanju družtvenih kuća, na-
ročito Tomislavovog doma na Sljemenu, koji je u glavnom već popravljen te je
stalno pun gostiju i predstavlja družtvu vrelo prihoda:

Prijatelji i planinari!

Današnja glavna godišnja skupština ujedno je i prilika, kada odbor družtva polaže račune o svome radu i opravdava izkazano mu povjerenje, pa stoga dozvolite, da Vam u glavnim potezima iznesem rad družtvene uprave, u koliko se odnosi na djelokrug družtvenog gospodara, i da položim račun o svome radu.

S obzirom na izcrpno tajničko i blagajničko izvješće bit će dosta ograničen na izlaganje većih družtvenih stvari, pa će se radi toga malo osvrnuti na neke pojedinosti, koje mi svi dobro poznajemo, i premda su osobnog značenja, ipak za probitke družtva nije suvišno napomenuti ih, jer ovakve nedostatke treba iz družtva bilo kada ukloniti, pa Vas stoga molim, da me strpljivo saslušate.

Od kada sam bio imenovan, a kasnije izabran za gospodara družtva, a sve to u vremenskom razdoblju od kraja mjeseca lipnja 1942. do danas, video sam od tolikog broja članova u družtvenim prostorijama, na predavanjima, sastancima, a što je najglavnije u družtvenom radu samo omladince, glasbenike i naše vredne alpiniste, koji svojim tihim i nesebičnim radom i danas izpunjavaju prazninu pravoga družtvenoga rada.

Promatrajući dalje u isto vrieme video sam, kako negativno djeluju neki pojedinci i kako je beznačajan njihov rad za družtvo, jer oni Vam dolaze samo po doznake za sobe i po autobusne karte tražeći za oboje prednost pred mnogim drugim zaslužnim ali skromnim članovima. I u planini i u Tomislavovu domu ova se gospoda razlikuju od pravih čestitih planinara, članova, po tome, što smatraju, da samo oni postoje i da se svi ostali moraju pokoravati njihovim željama. Oni, prosto rečeno, nastoje svjestno ili nesvjestno pretvoriti planinarski dom u birtiju, a sebe, u kojima treba vladati dostojan mir i red, u ono, što njima pogoduje. Ova gospoda, koja su nažalost članovi našega družtva, ovakvim svojim djelovanjem ometaju pravilan rad družtva, pa nije ni čudo, da je družtvo već dobilo prigovora radi ovakvih nesavjestnih postupaka pojedinaca.

Da bi se spriečilo ovo nesavjestno haračenje pojedinaca, koji o družtvenom radu nemaju niti pojma, upravni je odbor uveo nedjeljnu službu, koju su stalno vršili po redu svi odbornici, i nakon svih izvještaja službeničkih odbornika ustavnilo se, da bi službenički odbornik morao biti prije oružnik, koji brani ugled i materialne probitke družtva, a ne spona, preko koje se članovi u svome družtvenom domu osjećaju kao kod svoje rodene kuće. Spriječiti vandalizam i surovost može samo fizička sila, za koju mnogi od nas nisu spremni.

Prije nego što priedem na drugi dio izvješća, moram napomenuti, da u ovu godinu pada sedamdesetgodišnjica obstanka družtva i moram izkazati svako poštovanje i čast mnogim pionirima planinarstva, koji su neumorno radeći na polju planinarstva stvorili ovo, što mi danas imamo i što sadašnji odbor predaje ovoj skupštini, da nakon izbora novoga odbora istome predra na sretniji rad.

Preuzimajući družtvene agende kao gospodar družtva krajem mjeseca lipnja 1942. našao sam, da je družtvo bilo zaduženo sa Kn 662.150.50 i da je imalo go-tovine Kn 250.000.—, da je Tomislavov dom bio u veoma zapuštenom stanju, da

su bile dosta nesredene prilike u samom družtvu, da je bio Runolistov dom dosta obterećen dugom od Kn 311.356.30.— i bez ikakovih izgleda za osiguranje prihoda od iznajmljivanja, da je dom na Glavici u takvu stanju, da je u njemu bilo pogibeljno stanovati i t. d., i t. d. Ako koga zanimaju još neke pojedinosti, može staviti konkretna pitanja.

Od kraja mjeseca lipnja 1942. do danas upravni je odbor nastojao u prvom redu sačuvati za društvo Tomislavov dom, u čemu je dosada i uspio, a nadam se, da će tako biti i u buduće, zahvaljujući razumjevanju nekolicine visokih državnih dužnostnika. Odmah zatim našao je puta i načina da osigura materialna sredstva za prve najnužnije popravke na samoj zgradbi, nabavio izvjestnu količinu posteljine, izvršio popravak namještaja, izgradio gospodarsku zgradu, uređio najnužnije okoliš doma, proširio botanički vrt, podigao ogradu oko Tomislavova doma, spasio od rušenja dom na Glavici, nabavio novi stroj i proširio samu vodočrpnu postaju, a uz pomoć nadležnih državnih oblasti uspjelo je konačno dovršiti kolni put do samoga doma tako, da se je kasnije stupilo u pregovore i izposlovalo od Hrvatskih državnih željeznica uzpostavu autobusnog prometa do doma.

U svome dalnjem radu upravni odbor stavio si je u zadatak uvodenje srednjeg parnog grijanja u sjeverni dio doma, pa je u tu svrhu pribavio potrebne planove i nabavio sav material osim radijatora, predviđao konačno uređenje okoliša doma, pa se u tu svrhu savjetovao s našim priznatim stručnjacima i izvršio potrebne planske predradnje. Odbor je zatim predviđao izgradnju gospodarske zgrade u blizini Tomislavova doma, u koju bi smjestio svu poslugu, prao nici rublja, razna spremišta, autogaražu te posebno planinarsko sklonište, da bi se razteretio sam dom i pružila prilika slabije imućnim planinarima za boravak na Sljemenu. Osim svega gornjega odbor je odlučio tokom ovoga ljeta započeti izgradnjom planinarskog skloništa iza Rauchove lugarnice pod Jelyvama i u tu svrhu se vode pregovori sa Kaptolom, a novčana sredstva su podpunoma osigurana.

Na kraju svoga izvješća napominjem, da će s obzirom na današnje stanje tlagajne, uređeni i osigurani i za budućnost stalni prihod od noćarine, koja je u 1943. iznosila Kn 1,668.331.50 prema noćarini u 1942. od Kn 729.561.— a u 1941. Kuna 372.047.65, biti mnogo lakše voditi društvo i izvršiti program rada za ovu godinu tim više, kada se uzme u obzir, da će prihod od noćarine radi povišenja cene poskočiti svakako više od 50% od prihoda u 1943.

Ovo bi u glavnom bilo moje izvješće kao družvenoga gospodara, pa još samo prije, nego što završim s izlaganjem, naglašujem, da ni jedanput nije nitko nit putovao, niti boravio na Sljemenu radi nekih komisija, koje su padale na teret društva; sve, što je radeno, radeno je po najboljoj savjeti i poštenju na dobrobit Hrvatskog planinarstva, pa neka mi je slobodno pred Vama svima staviti u svetu dužnost i budućem odboru ovakav nesebičan rad i požrtvovnost na dobrobit Hrv planinarskog društva.

Molimo glavnu skupštinu, da izvoli primiti ovo moje izvješće, a na možebitne upite ili razjašnjenja spremam sam dati odgovor s dokazima.

U ime nadzornog odbora izvješćuje njegov predsjednik Ing. Ivo Godek, da je odbor pregledao sve družtvene računske knjige, koje su uzorno vođene, a poslovanje je u podpunom redu.

Iztiče naročito, da je na čelu društva od 1941.—1943. bila imenovana uprava, a kasnije birana. I jedna i druga radila je bez pravila, bez pobude i pomoći s bilo koje strane, na vlastitu odgovornost i prema vlastitoj uvidljivosti. Zato predlaže, da se odboru osim razrješnice izrazi priznanje za nesebičan rad.

Skupština usvaja priedlog i podjeljuje odboru razrješnicu i priznanje.

U svrhu pravilnog izbora novog odbora predlaže predsjednik, da skupština izabere dobnog predsjednika, koji će rukovoditi izborom, a ujedno za dobnog predsjednika predlaže g. Ing. Frana Baučića, što skupština jednoglasno usvaja.

Zatim određuje predsjednik odmor od 10 časa u svrhu sporazumievanja o listama novog odbora.

Nakon 15 časa dojni predsjednik preuzima predsjedničtvvo i poziva članove, da podnesu liste novog odbora, u koliko imadu kakovih priedloga.

Na to Ciro Bronić predlaže slijedeću listu:

Upravni odbor: Predsjednik: Vilim Ivanić, I. Podpredsjednik i blagajnik: Ivo Vrdoljak, II. Podpredsjednik: Ing. Nikola Matičević. Tajnik: Filip Radić. Gospodar: Josip Plaček. Upravitelj Botaničkog vrta: Prof. Stjepan Horvatić. Odbornici: Zlatomir Juretić, Slavo Brezovečki, Pavel Blažeković, Josip Levak, Ljudevit Griessbach, Velimir Neferović, Stjepan Brlečić, Čiril Bronić.

Nadzorni odbor: Predsjednik: Ing. Ivo Godek. Članovi: Dr. Egon Zahradka i Dragana Vinter.

Budući da nitko drugi nije podnio nikakve liste, pita dojni predsjednik skupština, da li prima ovu listu ili pak možda netko ima kakvu primjetbu.

Vilim Ivanić primjećuje, da prof. Horvatić nikako nije sudjelovao u radu društva, a ni oko radova u botaničkom vrtu, pa bi za ovo mjesto bolje odgovarao prof. Dr. Fran Kušan kao snivač botaničkog vrta.

Nakon kraće razprave o ovom pitanju skupština jednoglasno usvaja listu odbora, kako je predložena po Ciri Broniću, osim odbornika-upravitelja botaničkog vrta, glede kojega na priedlog g. Večešlava Zrnca ovlašćuje odbor, da na mjesto u listi predloženoga prof. Horvatića za upravitelja botaničkog vrta kooptira po Ivaniću predloženoga prof. Dr. Frana Kušana, u koliko on bude voljan primite se povjerene mu dužnosti.

Novoizabrani predsjednik zauzima predsjedničko mjesto i zahvaljuje se u ime čitavog odbora na izboru.

Zatim se prelazi na eventualije. Prof. Dr. Stanko Miholić predlaže, da se po mogućnosti izda drugo izdanje knjižice »Vodič po Medvednici« ili pak kakav novi vodič, jer je to prieka potreba. — Skupština načelno usvaja ovaj priedlog.

Zrnc moli odbor i članstvo, da povede brigu za društveno glasilo »Hrvatski planinar«, da se poveća broj predplatnika i suradnika.

Na to Plaček odgovara, da Središnja uprava vodi brigu oko lista i da je nedavno sazvala dogovor u svrhu povećanja suradnje. Apelira na članove, da razpoložive članke i slike o svojim planinarskim turama pošalju uredničtvu.

Predsjednik Ivanić obavješćuje, da je odbor raspisao natječaj za najbolje članke za »Hrvatski planinar« s nagradama od 3.000, 2.000 i 1.000 kuna.

Pošto se nitko više nije javio za rieč, predsjednik je zaključio skupštinu i obavistio članove, da je Tomislavov dom za uzgarsne blagdane izpražnjen za planinare.

Zapisničar:

Radić v.r.

Ovjerovitelji:

Berislav Petrušić v.r.
Zlatomir Juretić v.r.

Razhodi i prihodi

Razhodi:

	Kn	b	Kn	b	Kn	b
1. Družtvena poslovnica					408.944	25
beriva, porezi i doprinosi za namještenike čišćenje, ogrjev i razsvjeta	290.763	—				
poštarića, brzoglas, tiskanice i uredske potrebštine	34.985	—				
podpora odsjecima	24.858	50				
brigodni izdatci	31.660	—				
obilježavanje puteva	15.412	25				
osiguranje	202	—				
objave, oglasi, znakovi i razno	656	—				
	10.407	50				
2. Uprava družtvenih domova					685.247	40
a) Tomislavov dom — Sljeme:			617.803	40		
kamati i novčani troškovi	13.698	—				
uzdržavanje u popravci	113.232	—				
uredenje okoliša	34.569	50				
popravci namještaja	15.617	—				
oblaganje dvoranâ	363.163	90				
nagrade osoblju	68.840	—				
osiguranje	8.683	—				
b) Runolistov dom — Sljeme:			38.705	50		
kamati i novčani troškovi	11.731	—				
osiguranje	2.373	—				
razno	24.601	50				
c) Dom na Glavici:			28.738	50		
čuvarina	11.500	—				
osiguranje	5.091	—				
popravci vodovoda i razno	12.147	50				
3. Odpisi					1.495.629	51
dugovi odsjekâ i posestrimskih družtavâ						
vrednost Tomislavovog doma, Sljeme .	15.964	14				
vrednost piramide	572.212	06				
izvršeni radovi na Tom. Domu u toku 1943.	9	—				
imovnik Tomislavovog doma	688.365	25				
imovnik poslovnice	190.287	06				
vrednost kuća i skloništa u pokrajini .	83.455	—				
	330	—				
4. Pirast imovine u toku 1943.					399.665	42
prienos prirasta imovine prijašnjih go-						
dina	651.749	79				
btto prirast imovine u 1943.	1.243.544	14	1.895.234	98		
odbiv odpise kao napred			1.495.629	51		
					2.989.486	58

U Zagrebu, dne 31. prosinca 1943.

Predsjednik:

Vili m Ivan iš v. r.

ODBOR

Pregledano, s glavnom i pomoćnim knjigama

NADZORNI

Zahradka Egon v. r.

Rukavina Ante v. r.

na 31. prosinca 1943.

Prihodi:

	Kn	b	Kn	b	Kn	b
1. Družtvena poslovnica					463.635	79
članarina, doprinosi, upisnina, izkaznice družtvena izdanja i kamatni prihodi . .	352.120	—				
podpore jajnih oblasti	11.397	79				
razno	99.500	—				
	618	—				
1,668.331	50	1,672.361	—	1,853.201	—	
a) Tomislavov Dom — Sljeme: noćarina i doprinos	417	—				
pokloni	3.106	—				
razno	506	50				
b) Runolistov Dom — Sljeme — najamnina	170.000	—				
c) Dom na Glavici: noćarina	6.555	—	10.840	—		
pristupnina	4.285	—				
3. Piramida — Sljeme: pristojba					20.900	—
4. Prienos prirasta imovine iz prijašnjih godina					651.749	79
					2,989.486	58

NICI:

Blagajnik:
Ivo Vrdoljak v. r.

stavljenio i sve u redu i suglasju pronadeno!

ODBOR

Ing Ivo Godek v. r.

Razmjera na

Imovina:

	Kn	b	Kn	b	Kn	b
1. Gotovina					177.493	49
u blagajni			29.498	50		
kod Poštanske štedionice			730	75		
kod Prve hrvatske štedionice			94.200	—		
na uložnicama kod novčanih zavoda			53.064	24		
2. Dužnici					541.134	25
3. Nekretnine					607.972	05
a) Tomislavov Dom — Sljeme — nakon odpisa				1	—	
b) Runolistov Dom — Sljeme			376.332	05		
c) Dom na Glavici			231.630	—		
knjižka gradevna vrednost	48.127	—				
dogradnja u toku 1943.	183.503	—				
d) Piramida				1	—	
c) 8 kuća i skloništa u pokrajini				8	—	
4. Pokretnine					15.491	—
imovnik Tom. Doma — nakon odpisa				1	—	
imovnik Runolistovog Doma			7.978	—		
imovnik Doma na Glavici			7.512	—		
imovnik družtvene poslovnice — nakon odpisa			5	—		
5. Zaliba					165.726	60
roba i tvorivo			118.298	10		
monopolski proizvodi			4.246	—		
gradevno drvo			48.187	50		
Očevid: polozi, jamčevine — namire						
	<u>Kn 1,360.084.53</u>					

U Zagrebu, dne 31. prosinca 1943.

Predsjednik:

Vilim Ivaniš v. r.

ODBOR

Pregledano, s glavnom i pomoćnim knjigama

NADZORNI

Zahradka Egon v. r.

Rukavina Ante v. r.

21. prosinca 1943.

Dugovanje:

	Kn	b	Kn	b	Kn	b
1. Dugovi			227.279	30	625.787	97
za R u n o l i s t o v D o m — S l j e m e						
Gradskoj štedionici	124.450	—				
raznim vjerovnicima	102.829	30				
odsjecima			56.606	25		
posestrimskim družtvima			40.078	55		
bezamatni zajam			57.900	—		
raznim vjerovnicima			248.973	87		
2. Pričuva za kuće u pokrajini					100.000	—
za družvenu kuću na Zavižanu	50.000	—				
za družvenu kuću na Rožanskim Kukovima	50.000	—				
3. Pričuva za poreze i namete					19.000	—
4. Prelazne stavke					363.364	—
razne u toku naplate			335.168	—		
neobračunate kapare			28.196	—		
5. Prirast imovine u toku 1943.					399.665	42
prienos prirasta imovine prijašnjih godina	651.749	79				
Btto prirast imovine u toku 1943.	1.243.545	14	1.895.294	98		
6. Odpisi			1.495.629	51		
dugovi odsjekâ i posestrimskih družtvâ	15.964	14				
vrednost Tomislavovog doma, Sljeme	572.219	06				
vrednost piramide		9	—			
izvršeni radovi na Tom. Domu u toku 1943.	683.365	25				
imovnik Tomislavova doma	190.287	06				
imovnik družvene poslovnice	33.455	—				
vrednost kućâ i skloništâ u pokrajini	380	—				
Očevid: polozi — jamčevine — namire						
Kn 1.360.084.53						
					1.507.817	39

NICI;

Blagajnik:
Ivo Vrdoliak v. r.

stavljeni i sve u redu i s uglasom propadeno!

ODBOD

Ing Ivo Godek v. r.

R A Z N E V I E S T I

Skijaški ABC od Dragutina Frankovića, Zagreb 1943. — Moramo priznati, da je stručna hrvatska planinarska literatura siromašna. Dok drugi manji i veći europski narodi imaju na tome području pogdjekad upravo izvrstno napisanih i opremljenih samostalnih djela, mi ih Hrvati možemo na tome nabrojati. Za izpriku toj pojavi može poslužiti tek činjenica, što su kod nas knjižarske prilike bile redovito takove, da ovakovo stručno djelo nije moglo biti sa sigurnošću razprodano u nekom izvjestnom roku, o kojem je ovisila izplativost tiskanja takove knjige. Ali i kod nas kreće na tome području na bolje. Evo i ovaj put možemo objaviti novo jedno stručno djelo pod gornjim naslovom, koje će osobito dobro doći onim planinari-ma, koji imaju volje i želje, da se kao skijaši pripreme i osposobe za zimsko planinarenje. Pisac D. Franković je svoje djelo pregledno podielio na pet dijelova. Nakon uvoda, u kojem govori o poviesti skija i skijaškoga športa, u prvome dielu govori izerpljivo o poznavanju, održavanju i o upotrebi skijaške opreme. Kako je svakome športu u prvom redu zadaća, da podiže zdravlje i jača tielo, pisac je posebnu pozornost posvetio opremi i odjeći skijaša. Drugi dio djela, pod naslovom: Tehnika skijanja, je najobsežniji. Od prvoga koraka, koji skijaš načini na snieg, pa do zadnjega, do prvoga mirovanja, sve je u ovome djelu potanko obradeno u slijedećim podnaslovima: Korak u ravniči bez štapova i sa štapovima; Terenski korak; Dvokorak; Trokorak; Fiński korak; Korak na blagoj uzbrdici; Padanje i dizanje; Okretanje na mjestu. Pošto je tako dao i

prikazao temeljne stvari za samo skijanje, pisac u daljnim podnaslovima uvodi početnika u kretanje na skijama i daje mu poduku i uputu u slijedećim člancima: Obće smjernice za kretanje uz brieg; Penjanje uz brieg: razkorakom, koso stepenastim korakom i bočno stepenastim korakom; Okretanje na zemljističnim nagibima. Vožnja niza strminu (spust) je obradena obširnije. Tu su iznesena i prikazana sva pomagala, koja skijaš mora poznavati, biti u njima dobro uvježban i sposoban, da ih prema potrebi primjenjuje. To su ova poglavљa: Plužne radnje: plug, poluplug, plužni zavoj, plužni luk i plužni zaokret. U odsjeku, u kojem pisac govori o brzoj vožnji, obradena je kristianija u podnaslovima: plužna kristianija, čista kristianija, brza kristianija (oštra) i škare. Drugi se dio ovoga djela završuje tumačenjem telemarka i uputama o usporavanju brzine štapovima. U trećem su dielu obradeni skokovi u podnaslovima: priečni skok, terenski skok, skokovi s izgrađenih skakaonica. Četvrti dio ovoga djela govori o skijaškoj tjelovježbi bez skija i sa skijama, a u petome dielu su izneseni idealni razpredi skijaških stručnih tečajeva. — Uz svoj teoretski tekst ovo se djelo iztiče i bogatim nizom slika-crteža, koji zorno prikazuju pojedine upute i poduke ili skijaške predmete, a uz to na 16 slika na finome papiru iznesen je skladan niz krasnih planinskih skijaških krajobraza. Ovaj se Frankovićev rad i svojim sadržajem i svojom liepom i bogatom slikovnom opremom može ubrojiti među naša najbolja stručna djela ove vrste.